

Sıra Numarası : 111

1/20 NUMARALI ZABITAI SİHHİYEİ HAYVANIYE KANUNU LÂYİHASIYLA ZABITAI SİHHİYEİ HAYVANIYE KANUNU MUVAKKATİNİN BAZI MADDELERİNİN TADİLİNE DAİR OLAN KANUNUN İKİNCİ VE DÖRDÜNCÜ MADDELERİNİN TEFSİRİ HAKKINDA (3/26) NUMARALI BAŞVEKÂLET TEZKERESİ VE İKİNCİ DEVRE MUHTELİT ENCÜMEN MAZBATASI İLE BURSA MEBUSU DOKTOR REFİK BEYİN TADİLNA MESİ VE TİCARET ENCÜMENİ MAZBATASI.

Türkiye Cumhuriyeti
Başvekâlet
Müşteşarlığı
Ađet : 6/1614

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Ziraat Vekâleti Celilesince tanzim edilen ve İcra Vekilleri Heyetinin 10 Nisan 1927 tarihli içtimaında tezekkür ve Meclisi Âliye arzı tasvip olunan Zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye Kanun lâyihası ile Esbabı mucibe mazbatasının musaddak sureti leffen takdim olunmuştur.

Muktezasının ifasına ve neticesinin iş'arına müsaade buyurulmasını rica eylerim efendim.

Başvekil
İsmet

Esbabı Mucibe

Memleketimizin pek mühim servetini imha ve hayatı iktisadiye ve ziraiyesine azım zararlar iras eden emrazı sariyei hayvaniye ile mücadele için ilk defa olarak 1329 senesinde mevkii mer'iyete vaz olunan Zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye Kanunu Muvakkatının ahiren Büyük Millet Meclisince bazı maddelerinin tadiline rağmen ihtiyacatı hazıraya ve memleketin hususiyeti ahvaline tekabül edememekte ve azım masraflar ve bi'gaye mesai sarfına rağmen yapılan mücadelattan semerei katıyei tâtıme istihsal edilememektedir. Eski kanunda alâkadar efrat ve memurını idare ve inzibatıye ve fenniye arasında vazıf ve mesuliyetler laykiyle tayin ve tefrik edilemediği gibi tarakkiyatı fenniye ile sirayeti tahakkuk eden bir çok emraz da kanunun haricinde kalmıştır.

Bilhassa memlekette münakalatı hayvaniye tüccar ve aşairi seyyare hayvanatı hakkında ahkâmı kanuniye ve katıye mevcut olmadığından vebayı bakarı gibi emrazı mühtlikenin men'i sirayetine muvaffak olmak kabil olamamaktadır. İşbu esasat nazarı dik-kate alınarak mütehassıslar marifetiyle bu hususta memaliki saire kavanini tetkik ve şimdıye kadar memleketimizde sebceden mesaide husule gelen te-carüp neticeleri kaydedilerek fennin en son tarakkiyatına ve memleketin büneyi mahsusuna muvafık bir kanun lâyihası vücuda getirilmiştir. Öteden beri

sahai ticaret ve ziraatte en büyük mazarrât ika eden emrazı sariyei hayvaniyenin biran evvel memleket-ten tard ve imhasını temin için kanunun müstace-len mevkii mer'iyete vaz'ı lüzumu arz olunur efendim.

Türkiye
Büyük Millet Meclisi
Zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye
Encümeni Mahsusı
Karar : 2

İkinci Devre Muhtelit Encümen Mazbatası
Riyaseti Celileye

Encümenimize havale buyurulan zabıtai sıhhiyei hayvaniye kanunu lâyihası Ziraat ve Maliye Vekili Beylerin huzuriyle tetkik ve mütalaa edildi. Memleketimizin ziraat ve iktisadiyatı ve aynı zamanda da müdafaası noktai nazarından ehemmiyeti derkâr bulunan hayvanatımızın bulaşık ve salgın hastalıklardan muhafazası ile beraber sıhhi zapturaptlarının teminini âmir ve elyevm mer'iyülicra bulunan kavanin ve nizamatin pek eski olması hasabıyla hemen her sene ihtiyacatı hâzıra ve tarakkiyatı fenniyeye nazaran tadili zarureti hâsıl olmakta idi.

Şu son günler zarfında da berveçhibala arz olunan ve zabıtai sıhhiyei hayvaniyeye ait bulunan kavaninin muaddel kısımlarının dahi icabatı fenniyei kâfil bulunamadığı anlaşıldığından heyeti umumiyesinin birden tadil ve ıslahına matuf olup, hükümet tarafından takdim kılnan lâyihai kanuniye esas itibarıyla Encümenimizce de muvafık görülmüş ise de berveçhiati esbap dolayısıyla bazı mevaddının tadil veya tayyı suretiyle kabulüne karar verilmiştir. Söyleki :

Birinci Madde — İstilahatın basitleştirilmesi ve zikrolunan bazı hastahkların halkca maruf ve müs-tamel olan esamisinin ilâvesi zaruretine binaen tadil edilmiştir.

Üçüncü Madde — Memaliki saire mevaddı hayvaniye mahsulatına karşı rakabetin temini ve dolayısıyla mahsulatımızın himaye ve vikayesi emeliyle hariçten ithal edilecek bir kısım derilerin fazlaca

resme tabi tutulması lüzumuna binaen tadil edilmiştir.

Beşinci Madde — Şahadetnamesiz olarak vürut edip de menşelerinde hiç bir bulaşık hastalık olmadığı tebeyün eden mevaddı hayvaniyeye karşı tatbik edilecek hükmün beyanı zımnında tadil olunmuştur.

Yedinci Madde — Memnuiyeti evvelceden ilân edilmiş bir mahalden ithal edilen hayvanatın velevki hastaliksız olsun, ithalinde her halde bir kastı mahsus bulunması lâzım geleceğine ve ihbar ve istihbarın hayvan hastalıklarının emri itfasında pek büyük bir vazife ifa eylemekte olmasına binaen maddenin ona göre tadili lüzumu takarrur etmiştir.

Sekizinci Madde — Seyyar sürü sahiplerine veya çobanlara hükmün teşmili ve ahvali sıhhiye raporu müddetinin daha ziyade tezyidi lüzumuna binaen tashih edilmiştir.

Dokuzuncu Madde — Sekizinci maddede zikredilen esbaptan maada muhbirin ihbaratını lüzumunda isbat edebilmesini temin maksadiyle değiştirilmiş ve hükümetin onuncu ve on altıncı maddelerinde gösterilen ahkâmı dahi camî olduğundan mevaddı mezkûre tayyedilmiştir.

On Birinci Madde — İhbar ve istihbarın ehemmiyetine binaen verilecek ikramiyenin bir derece tezyidi münasebetiyle hükümetin on ikinci maddesi tadilen kabul olunmuştur.

On Dördüncü Madde — Kuvvei teyidiye ilâvesinin lüzumuna binaen on beşinci madde yerine kaim olmak üzere tadil kılınmıştır.

Yirmi Birinci Madde — Hükümetin yirmi üçüncü maddesinin tavzihi lüzumuna binaen tadil edilmiş ve yirmi dördüncü madde ahkâmı da ilâve olduğundan mezkûr 24 ncü madde tayyedilmiştir.

Yirmi Üçüncü Madde — Yirmi altıncı maddenin tavzih edilmesi lüzumuna binaen değiştirilmiştir.

Yirmi Dördüncü Madde — Fennen tathiri mümkün olan mevaddın temizlenerek imha edilmemesi ve bulaşık yerlerle temasta bulunan eşhası dahi tathirata tabi tutulması lüzumuna binaen hükümetin yirmi yedinci maddesi yerine tadilen kabul ve aynı ahkâmı ihtiva eylediğinden hükümetin otuz birinci maddesi tayyedilmiştir.

Yirmi Beşinci Madde — Berayı tavzih tadil olunan yirmi sekizinci maddenin yerine kabul edilmiştir.

Yirmi Dokuzuncu Madde — Tazminat itasına mecbur olan dairenin irasıyle beraber verilecek

tazminat nisbetinin tadili mülabesesiyle değiştirilmiş ve hükümetin otuz üçüncü maddesi yerine kabul edildikten maada otuz beşinci madde ahkâmı da münasebeti hasabiyle ilâve olduğundan mezkûr otuz beşinci madde tayyedilmiştir.

Otuz Birinci Madde — Hükümetin berayı tavzih ve ıslah tadili icabeden otuz altıncı maddesiyle ifade eylediği hükmün bir tekerrüründen başka bir şey olmadığı anlaşılmasına binaen tayyına lüzum görülen otuz yedinci maddenin yerine kabul edilmiştir.

Otuz İkinci Madde — Talimatnamei mahsusuna derci daha münasip olacak olan ve binaenaleyh teferruata ait bulunan veya hiç bir sıfatı resmîyesi olmayan kâhyaların şahadetname itası gibi gayri kabili tatbik bulunan ahkâmı ihtiva eylesinden dolayı tadil kılınan otuz sekizinci ve otuz dokuzuncu maddelerin yerine kabul edilmiş ve ayrıca şahadetnameilerin müddeti devamının tezyidi lüzumu dahi nazarı dikkate alınmıştır.

Otuz Beşinci Madde — Hayvan ticaretiyle müştagil kimselerin evvelceden hastalıklı menatıkı tanıyarak ona göre hareket eylemelerini temin maksadiyle hükümetin kırk ikinci maddesi tadil ve onun yerine kabul edilmiştir.

Otuz Altıncı Madde — Talimatnameye ithal edilebilecek ahkâmı taliyeyi camî olmasından dolayı kırk üçüncü madde yerine tadilen kabul edilmiştir. Hükümetin kırk dördüncü maddesini dahi aynı sebepten ve kırk beşinci maddesi ise ahvali ticariye ve iktisadiye ile gayri kabili tev'em görüldüklerinden tayyedilmişlerdir.

Otuz Dokuzuncu Madde — Hükümetin telhisi icabeden kırk sekizinci maddesiyle münasebeti dolayısıyla ilâvesi iktiza eyliyen kırk dokuzuncu maddeleri yerine kaim olmak üzere tadilen kabul edilmiştir.

Kırkinci Madde — Tahsisi varidatı ademî kabülüne iptinaen tadil edilen ellinci maddenin yerine kabul edilmiştir.

Kırk Birinci Madde — Her daim merkezde olmayan baytar müfettişlerinin heyetten ihracıyle derdesti teşkil olan müessesat ve teşkilatı baytariye mütehassıslarından en münasiplerinin tefrik edilebilmelerine mesağı kanuni bahş kılınması mülhazasıyle hükümetin elli birinci maddesi tadil ve onun yerine kabul edilmiştir.

Kırk İkinci Madde — Baytarî kongrenin uzun müddet toplanmadan bırakılmamasının temini maksadiyle elli üçüncü madde tadilen kabul edilmiştir.

Kırk Üçüncü Madde — Zabıta Sıhhiyei Hayvaniye Komisyonlarında Ziraat ve Ticaret Odalarından her halde birer zatın bulunması meselesi aidiyeti cihetiyle lüzumlu görülmüş ve meclisi umumî vilayet müstemir olmadığından onu temsil eden encümeni vilayetten yalnız bir azanın iştiraki kâfi addedildiğinden hükümetin elli üçüncü maddesi ona göre tadil ve elli dördüncü maddesinin aidiyetine binaen lağvıyla ahkâmı kırk üçüncü maddeye ilâve edilmiştir.

Kırk Dördüncü Madde — Mezbahalar belediyelerin cümle vazâifinden olduğundan Zabıta Sıhhiyei Hayvaniye Kanununda da tesisi tasrihine lüzum görülmemiş ve münasebetine binaen meczedilen elli beş ve elli altıncı maddeler yerine tadilen ikame edilmiştir.

Kırk Altıncı Madde — Ehemmiyeti derkâr bulunan hayvan hastalıklarına ait ef'âlî memnua dolayısıyla verilecek cezaların Ceza Kanununun memnu fiillere hasretliği cezalardan daha hususi bir mahiyet arz eylemesi tabîi görülmüş ve tahdit suretiye hükümetin teklifi tadil edilmiştir.

Kırk Dokuzuncu Madde — Kanunun hangi tarihten muteber olacağı zikredilmemesine ve halbuki lahiyai kanuniyenin ehemmiyetine binaen gerek talimatname vesairenin ihzârı ve gerekse alâkadarının evvelceden haberdar olmaları lüzumu mulahazasıyla uzunca bir müddet itası münasip görülerek mebdai mer'iyeti tasrih edilmiştir.

Hükümetin 58, 59, 60, 61 ve ilâhiri maddeleri ahkâmı cezaiye serlevhası altında ve bir fasıl dahilinde gösterilmiştir. Halbuki altmışıncı madde talimatname tanzimine ve altmış birinci madde de mevcut kavanin ve nizamatin ilgasına matuf olduğundan altmışıncı maddenin ahkâmına mevaddı saire derununda ise müteferrik hükümler namı altında ve onuncu fasıl olarak tespitine karar verilmiştir. Diğer maddelerdeki tadilat ise kelime ve cümle tashihlerinden ibarettir.

Layihai kanuniyenin derkâr bulunan ehemmiyet ve müstaceliyetine binaen müstacelen berayı müzakere Heyeti Celileye arz edilmek üzere Riyaseti Celileye takdim kılındı.

Zabıta Sıhhiyei Hayvaniye	Mazbata Muharriri
Muhtelit Encümen Reisi	Mardin
Mehmet Sabri	Ali Rıza
Kâtip	Aza
Konya	Antalya
Ahmet Hamdi	Ahmet Saki

Aza	Aza
Manisa	Mardin
Kemal	Mehmet Nuri
Aza	Aza
Rize	Yozgat
Atif	Ahmet Hamdi
Aza	Aza
Edirne	Giresun
Faik	Hacim Muhittin Bey
	İmzada bulunmadı
Aza	Aza
	Bursa
	Muhlis Bey
	İmzada bulunmadı

Türkiye

Büyük Millet Meclisi

Ticaret Encümeni

Karar : 19

Ticaret Encümeni Mazbatası

Riyaseti Celileye

Encümenimize havale buyurulan Zabıta Sıhhiyei Hayvaniye Kanunu layihası ile Muhtelit Encümen tadilatı ve esbabı mucibe mazbataları tetkik ve mütalaa edildi. Kanunun heyeti umumiyesi ve biran evvel vaz'ı lüzumu hakkında Muhtelit Encümenin ve hükümetin esbabı mucibelerinde zikrolunan mütalaa tamamen iştirak eden Encümenimiz tetkikatına başlamazdan evvel bu kanun münasebetiyle bir noktanın mütalaa kabilinden olmak üzere Heyeti Umumiyeye arzını münasip mulahaza eylemiştir. Şöyleki, devletin deruhte ettiği bilhassa iktisadî hizmetler arasında bir meratibe yapmak cihetini iltizam etmemekle beraber memleketimiz ahalsinin ekseriyeti azimesi çiftçi olmak ve hayvan beslemek keyfiyeti yalnız çiftçilerimiz nezdinde değil kasabalar ahalsincede medarı maişet addolunacak bir iktisadî işgal bulunmak itibariyle gerek sağlık zabıtası meselesinin, gerek alelittlak her cins hayvanların ıslahı meselesinin memleketimiz iktisadiyatında her halde diğer memleketlere nisbeten daha faik bir ehemmiyeti ve Türk Camiasının iktisadi hayatında hususi bir vaziyeti olduğunu encümenimiz şüphe ve tereddütten azade görmüştür. Bu iki hizmetin devletin diğer hidematı meyanında aynı şekil ve surette taazzuv ve temsilîyetli layık olduğu hâs ve zatî ehemmiyetin kendisine nasb ve tevcih edilememesine badi olur ve her sene umumi vaziyetin icabına göre tadil ve tebdile tabi olan devlet bütçesinin varidatı muayyenesi ile muhtaç olduğu

faaliyeti bizzarur bütçe icabatına tevfik mecburiyetinde ve kasr ve tahdit etmek zaruretinde kalır. Bu esbap sevkiyle encümenimiz sağlık zabıtası ve hayvan neslinin ıslahı hizmetlerini muhtariyetle teşhiz ederek bittabi hükümetin mürakebesi kalmakla beraber hayvan sağlık zabıtası ve ıslahı komisyonu gibi işin tekniği noktai nazarından yüksek derecede haizi salâhiyet ve velâyet ilmî ve idarî bir heyetin sevk ve idaresine tevdi eder, şekil de bir müessesesi umumiye haline kalbini nafi addetmiştir ki, bunun en bariz fevaidi bu hizmetlere alâkadar olan kimselerin alâkalarını taviye ve hizmetin ilerlemesi için fedakârlıklarını teşvik ve teşcidir. Filhakika devlet tarafından doğrudan doğruya ifa olunan hidamatın ahaddan onlanların bütün alâkalarına rağmen yüksek irtibatları celbedemediği müşahadeten sabit olduğu gibi bir emri âmmeye alâkalanıp da onun hakkında teberruat suretiyle alâkasını maddeten göstermek isteyenler de devlet bütçesine dahil hizmetler hakkındaki fedakârlıklarında bütçe vahdeti noktai nazarından başka cihetlere sarfı endişesiyle cesur bulunmaktadırlar. Halbuki muhtariyetle idare edilen bir müessesesi umumiye lehine yapılacak teberruat sahipleri daha endişesiz, emin ve cesur hareket ederler. Diğer taraftan müessesesi umumiye idaresinde bulunan memurlar, hizmet zatında teşahhus ve tahassus ettirilmiş olduğu için, hizmetleri dairesi dahiline tamamen münhasır kalarak ihtisas ve faaliyetlerinin azami hasıllarını verirler. Bundan başka hizmetin müessesesi umumiye şeklinde muhtariyet sahibi olması bizzarur hizmete hâs varıdatın hiç bir cihete sarfı ihtimali olmaksızın tahsisini icabettirdiğinden sarfiyatta da iktisadi müstelzimdir. Çünkü tecrübe ve müşahadeten sabittir ki, umumi bütçeden idare edilen hidamat için vaz edilen tahsisatı seneviyeyi hizmete müekkel olanlar sene nihayetine kadar herçibadabât sarfetmek gayretindedirler. Halbuki müessesesi umumiye halinde varıdatı kendisinin olacağı için sene dahilinde sarf ile mukayyet olmaksızın tasarruf yapmak ve en lüzumlu yere sarfetmek fikri bizzarur icrayı tesir eder. Şu tadat ettiğimiz ve etmeyi zait addettiğimiz daha bir çok esbaba ve yukarıda zikrettiğimiz veçhile zatı hizmetin bilhassa memleketimiz için haiz olduğu ehemmiyeti mahsusaya binaen bu hizmetin bir müessesesi umumiye haline kalbedilerek varıdatı mahsusaya ve muayyene ile mücehhez haizi muhtariyet ve şahsiyet bir şekilde idaresini Encümenimiz nafi görerek bu noktayı Heyeti Umumiyeye bir kere tebarüz ettirmeksizin geçmek istememiştir.

Kanunun esnayı müzakeresinde isim meselesi ile de encümenimiz alâkadar olmuş ve kanuni isimlerimizin tamamen millî olması iltizam edilmiştir. Ancak bu hususta diğer lisanlardan alınmış olan kelimeler yerine her halde türkçe mukabilini bulmak lisanı millileştirmek olmadığını düşünerek öteden beri istimal edilmekle halkımızın her tabaka ve sınıfınca kabul edilmiş ve tanınmış kelimeleri lisanımızda dahil ve tamamen türkçe olmak üzere kabul etmiştir. Yalnız bu kelimeler üzerinde kendi türkçe kaidele-rimizin tasarrufatının mutlak olarak tatbikini lisanın millileştirilmesi noktai nazarından istilzam edilecek en mühim esas olarak kabul etmiştir. Bunun içindir ki, zabıtai sıhhiye hayvaniye ismi yerine hayvan sağlık zabıtası ismini ikame etmeyi muvafık bulmuştur. Hakikatte gerek hayvan gerek zabıta kelimeleri halkımızca tamamen tanınmış hatta türkçe olmak üzere örf ve teamülümüzce kabul edilmiştir. Sıhhat kelimesi bir çok kimselerce bilhassa çiftçilerimiz nezdinde sağlıkla ifade edildiğinden onun yerine sağlık kelimesi tercih olunmuştur.

Kanun layihası ile gerek Muhtelif Encümen ve gerek Bursa Mebusu Refik Bey tarafından teklif edilmekte olan tadilatın encümenimizce müzakeresi esnasında layihanın hassaten umumi hükümleri ihtiva edip, hastalıkların her birine ait ve madde ve muthtevası itibariyle kanun dışı olan hususi hükümleri muhtevi bulunmadığı ve bu hususi hükümlerin talimatnamelerle yapılmak istenildiği müşahade edilmiştir. Hususi hükümler, hayvan sağlığı noktai nazarından ferdin gerek ef'âl ve harekâtı üzerine kuyudu, gerek malı hakkında tasarrufu ihtiva ettiğinden talimatnamelere bırakılmaması zarureti teşriyeden addolunmuş ve bu noksanın itmamı Encümenimizce hedef ittihaz edilerek o hususa ait hükümler de Baytar Müdiriyesi Umumiyesinin iştirâk ve mü-talaasının inzımanı ile ayrı bir kısım olarak cem ve telfik olunmuştur. Bu suretle kanun üç kısma ayrılarak yedi fasıldan ibaret olan birinci kısımda umumi hükümler ve iki fasıldan ibaret olan ikinci kısımda hususi hükümler ve üç fasıldan ibaret olan üçüncü kısımda ise bu iki kısım için müşterek hükümler derc ve tasnif edilmiştir.

Asıl meseleye girmezden evvel kanunda hüküm noktai nazarından kıymeti mahsusayı haiz bir iki tabirin bu kanun nazarında ifadesi birinci madde olarak işaret edilmiştir.

Muhtelit Encümen tadili sırasıyla birinci maddenin gerek tasnif ve gerek sağlık zabıtası tedbirlerini

tatbik itibariyle ve bugünkü hayvan hastalıkları tekniğinin icabatına göre Refik Beyin tadilnamesi vechile kabulü muvafık görülmüş ve ona göre tadil edilerek ikinci madde olmak üzere dercedilmiştir.

Türkiye'ye hayvan idhal ve ihracının muayyen kapılardan yapılması mecburiyetini natık olan üçüncü maddenin müzakeresinde azadan bir kısmı maddenin şekli hazır ile kabulü takdirinde hayvan idhal ve ihracına tahsis edilmiş bulunan kapıların memleketimizin vüsat ve imtidadına nisbetle pek az ve gayri kâfi olduğunu ve bu sebeple hayvanlarını ve bunun da ticaretimizi takyit ve işkâl mahiyetinde mecbur bulunacaklarını ve bunun da ticaretimizi takyit ve işkâl mahiyetinde bulunduğunu ve diğer bir kısmı da ithalat ve ihracatın muayyen ve mahdut kapılardan yapılmasının hastalığın men'i sirayet ve intişarı noktainazarından gayet mühim olup, hemen her memleketle böyle kabul edilmiş olduğunu ifade etmişler ve her iki noktayı nazaran münakaşasından sonra bu mecburiyetin ancak rüsumat idarelerini olan ve İktilâs Vekâletince hayvan mevaidinin girip çıkmasına tahsis kullanan mevkülere ve isketelleri teşmülî ve tî-nalenaleyh maddelerin ona göre tadilli bir kısım azanın neyi muhaliifine karşı tekkîriyye ile kabul ve tadilen döndürücü madde olarak yazılmıştır. Bu maddenin sonunda muayyene resmine ait tarif ve müdeniç bulunmakta ise de encümenimizce hastalıkların muayyene ve ehemmiyetlerine ve hayvanların nevinine göre fenni ve amelî bir tasnif yapılarak tariflerin ona göre tanzimî hedef ittihaz edilmiş ve diğer memleketlerin bu husustaki nizamname ve tariflerini talep edilerek ona göre tekkîriyatın tamîki kararlaştırılması için, muayyene resmine müteallik maddenin tekkîriyye Heyeti Umumiyyeye sevki hakkında Manisa Mebusu Sabri Beyin Encümenimize muhavel takrirî üzerine işbu rüsum hakkındaki tekkîriyata encümenimizce devam ve ayrıca bir maddenin kanuniye şeklinde tekkîlif olununcaya kadar elyevm mer'i tarifinin tatbiki tabii görülenek altmış sekizinci maddeye bu husus dercedilmiştir.

Beşinci maddede memleketle müsadesez gönen hayvanların meyarında buluşık hastalık arazi görüldükte hayvanların kafesinin bilâtaazminat idhaf edilecekleri mütlak bir surette yazılmış ise de, Refik Beyin esbabı muhibesinde zikrolunduğu vechile bazı kıymetli hayvanların müsadere edilmekle beraber hemen ittîlaf edilmemeleri ve tî-nalenaleyh ikinci kısma dercedilmiş bulunan hususî hükümlere tabi bulunulmalarını Encümenimizce de kabul edildi-

ğinden madde tadilen ve altıncı madde olmak üzere dercedilmiştir.

Yedinci maddenin nihayetinde müsadere edilip de satılan hayvanların ile hayvan mevaidinin esmanının rubudan aşağı ve nisfitten yukarı olmamak şartıyla bir miktarı habber veren, yakalayan veya yakalattırılanlara ikramiye olarak tevzi olunur denilmektedir. Encümenimiz bu ikramiyenin yalnız habber verene ait olmasını ve bu miktarın rubu olmak üzere kanunla tespit edilmiş bulunmasını muvafık görerek maddeyi o suretle tadilen kabul ve sekizinci madde olmak üzere derceylemiştir. Sekizinci maddede hiç hastalık olmadığı zamanlarda dahi allâ-kadrların her ay sihhî ahvalle dair hükümete ihbar mecburiyeti hem kabiliyeti tatbikiyesi olmaması ve hem de lüzumuna mübtem bir ihtiyac bulunmaması itibarıyla muvafık görülmediğinden ve esasen bunu takip eden maddede hastalık olduğu zamanlarda ihbar mecburiyeti bu maksadı tatmin etmiş bulunduğundan bu maddeye lüzum görül-meyerek kayyedirilmiştir.

On birinci maddede buluşık hayvan hastalıklarının ihbar eden herkese allâluak yirmi beş lira ikramiye verileceği mezkûr ise de Refik Beyin tadil tekkîrifi daha kabili tatbik görülenek yalnız mücadelesi en ziyade matlup ve mültezem olan kabili tatbiki en ziyade matlup ve mültezem olan sağır vebasını habber verenlere yirmi beş lira verilerek diğerleri için bu miktar on liraya tenzil ve madde o suretle tadilen kabul edilmiştir.

Yirmi üçüncü maddede, hasta ve hastalarla temasta bulunan buluşık hayvanların baytarın raporu ve tefrik ve lirası üzerine ittîlaf edilecekleri zikk-redilmiştir. Bu madde üzerinde encümenimiz uzun müddet tevakkuf ederek müzakerat ve münakaşatı amîka lirasına mecbur kalmıştır. Çünkü bir taraf-tan hükümet memuru vebayı bakarlının ittîfatın gayri bir suretle izalei vücuduna ve imhasına saî olmayı katiyen tekkîrikeli olan ve fennen şayanı tavsiye bulunmayan bir sistem olarak kabul ettiği için kanununda vebayı bakarlî halinde ittîlaf ikeyriyetini bir vazife ve mecburiyet olmak üzere ihbaliyi müsbetren talep etmiştir. Tadilname sahibi Bursa Mebusu Refik Bey ise vebayı bakarlının bir mantıkta devamı ve vakaların tadadı veya intişarı takdirinde öldürmek memleket iktisadiyatına hıavale edilmiş bir darbe olup, fennin kati netayicine göre bu vaziyetlerde basit ve mükerrem usulde muhtelif usulde serum zerki katiyen kâfi bir mücadele tedbirî olduğunu

ve itlâfın şifayap olması muhtemel bulunan hayvanları dahi mahvı müntehî bir tedbir olduğundan kaatiyen kabul edilmemesi icabettiğini musînen ifade eylemiştir.

(Encümenimiz) fen adamlarının görüşleri arasındakî şu tehâlüfî nazarı itibarla, alarak kanunda yalnız birine rüçhan vermeyi memleketi diğerinin faydasından mahrum ve taibîki kabul edilenin mazarratına ilâk eylemek ihtimallî itibarıyla kabul etmemiş ve bu husus için İktisat Vekâletine salâhiyet vermeyi muvafık görmüştür. Bunun içindir ki, kırk altıncı madde «Hasta ve hastalarla temasta bulunan bulaşık sığır ve mandalar İktisat Vekâletinin temsîp ve takdirıyla ya itlâp yahut hastalar tedâvî edilerek diğerlerine basit usulde ve mükerrem olmak üzere serum zenk veyahut muhtelit usulde serum taibîki olunur» denilmek suretiyle İktisat Vekâleti kanununda irae edilen üç tedbirden birinin taibîkiğini kendi mesuliyeti altına alarak ihtiyar etmek ve tarafeynin iddialarında yekdiğerine isnad edilen tehlike ve mazarrat ihtimallerinden memleketi risusun bulunabilirmek salâhiyeti ile teçhiz edilmiştir. Binaenaleyh hasta ve hastalıktan şüpheli olan hayvanların me gibi ahvalde öldürülecekleri ve me gibi muameleye tâbî tutulacakları kanuna ikinci kısım olmak üzere Encümenimizce ilâve edilmiş olan hususi hükümlerde münderîç olduğu ve bunların da işbu hükümlere tevfiğin muameleye tâbî tutulmaların taibîi görüldüğü cihetle madde o suretle tadil olunmuştur.

Otuz birinci maddede her cins hayvan ve hayvan mevadının nakliyat ve sevkiyatı menşe ve sağlık şahadetnamelerine tabî denilmekle lise de hayvan pazarlarına getirilecek hayvanlardan sağlık şahadetnamesi ve tuyûr gibi küçük hayvanlardan menşe ve sağlık şahadetnamesi aranılmaması encümenimizce halkın muamelesini teshîl itibarıyla muvafık görüldüğü maddede otuz birinci madde ahkâmı mahfuzdur kıyadı ilâve olunmuş ve bu hükümler otuz birinci maddeye ayrıca denc kılınmıştır.

Otuz sekizinci maddede bulaşık hastalıklı olan mevkîlerden o hastalığa müsait olanların kamyon ile naklini encümenimiz muvafık bulmayarak kamyon kellişmesi tayyedilmiştir.

Muhtelit Encümeni tadilî veçhile diğer maddeler ifade ve şekle alit bazı ufak tadilatla kabul edilmişlerdir. Yalnız cezai hükümler kısmında cümüm ile ceza arasındaki nisbetti adille muhafaza edilmiş olmak için hayvan sağlığı zabıtası noktai nazara-

ından cümümler sınıflara ayrılarak cümümlerin şiddet ve tesirlerine göre muhtelif derecede cezallara tabî kılınmış ve bu hükümler üçüncü kısmın ikinci faslına altı madde olarak ilâve edilmiştir.

Lâyihai kanuniyenin müstaceliyetle müzakeresinin Heyetti Umumiyyeye arzına karar verilmiştir.

Rejs	Mazbaşa Muharriri
Burdur	Zonguldak
Mustafa Şeref	Hüsnü
Kâtip	Aza
Şebinkaratahisar	Afyonkaratahisar
İsmail	İzzet
Aza	Aza
İstanbul	İstanbul
Hüseyin Hüsnü	Süreyya Paşa
	İmzada bulunmadı
Aza	Aza
Eskişehir	Sinop
Ermin	Yusuf Kemal
Aza	Aza
Trabzon	
Danış	

(Kıyı meselesinde Hükümetin teklifine taraftarım. Bir de İnan'dan Tramsit olarak senede bir kaç defa gelip giden eşya yüklü devellerin her girip çıkışında muayene resmi alınmaması hakkında bir madde ilâvesini teklif ederim.

Aza	Kocaeli
Konya	Reşit Saffet
Kâzım Hüsnü Bey	Aza
İmzada bulunmamıştır	Maraş
Aza	Nurettin
Gümüşhane	
Cemal Hüsnü Bey	
İmzada bulunmamıştır	

Zabıtaî Sıhhiyeli Hayvaniyeye Kanunu

Hükümetin Teklifi

Birinci Fasıll

Mevaddı Umumiyye

Madde 1. — İşbu kanun ahkâmına tabî ve ihbarı mecburi sarf hayvan hastalıkları altidekişlerdir :

1. Vebai bakari (Mal kıran)
2. Mücterratı kebire, sagire ve hanazriyede hümmayı kılâf (Şap)

3. Bakaratta zatülcemp verreei muhiti.
4. Cemrei arzıye (Yanıkara)
5. Keçilerin ufuneti demi nezfisi (Zatürreei sarı) (Davarlarda ciğer ağrısı)
6. Mandaların ufuneti demi nezfisi (Barbune) hırlama çemberleme.
7. Bakaratin ufuneti demi nezfisi (Zatürreei velmia)
8. Hanazirin ufuneti demi nezfisi (Zatürreei velmia)
9. Tuyurun ufuneti demi nezfisi (Tuyûr kolerası)
10. Koyun, keçi, develerde çiçek.
11. Zülhâfirat ve mücterratta cerep (Uyuz)
12. Zülhâfirat da Ruam ve urre (Mankafa ve sıracı)
13. Zülhâfiratta marazı cima.
14. Bakaratta tederrün (Verem)
15. Hanazirde veba
16. Hanazirde cemre
17. Hayvanatı muhtelifede kuduz.

18. Tuyûr vebası.
19. Tuyûr tifüsü.
20. Tuyûrda difteri.
21. Zülhâfiratta sâri iltihabı eviyei lenfaiye.
22. Beygirlerde enfiloenza (Pastorollosi)

Madde 2. — Fenni keşfiyat ile bulaşıklığı tahakkuk edecek diğer hayvan hastalıklarının birinci maddede ilavesine veya icabedenlerinin kaldırılmasına Heyeti Vekile mezundur.

İkinci Fasıl

'Hudut Zabıtai Sıhhiyesi

Madde 3. — Her nevi hayvan ve mevaddı hayvaniye rüsumat idareleri müesses bulunan ve Ziraat Vekâletince hayvanat ve mevaddının ithal ve ihracına tahsis kılınan mevkiiler ile iskelelerden maada mahallerden Türkiye'ye ithal ve memaliki ecnebiyeye ihraç olunamaz.

Buralarda hudut baytarlarının tahtı idaresinde bir tahaffüzhane ile lüzumu kadar alât, edviye ve gardiyan bulundurulup, berveçhiati tarifeye göre muayene resmi ahz ve istiyfa olunur.

Tarife (405) Numaralı Kanun Sureti

Para	Kuruş	Esami	Adet
	50	Beygir	Beheresinden
	25	Ester ve merkep	Beheresinden
	10	Tay ve merkep yavrusu	Beheresinden
	30	Öküz, inek, manda ineği, boğa, manda boğası	Beheresinden
	10	Dana, buzağı, malak	Beheresinden
	10	Deve	Beheresinden
	50	Hınzırlar	Beheresinden
	25	Hınzır yavrusu (Bir yaşına kadar olanlar)	Beheresinden
	5	Koyun	Beheresinden
	3	Keçi	Beheresinden
	2	Kuzu, oğlak	Beheresinden
	50	Kelp	Beheresinden
	3	Hindi, kaz	Mezbuh ve gayrimezbuh
	2	Tavuk, ördek	olması müsavidir.
	1	Hercins piliç	Beheresinden
	1	Mezbuh ve mücterratı kebire ve sagire luhumuğun	Beher kilosundan
	3	Alelumum hınzırların müstarzaratı lahmiye, ve şahmiyesinin	Beher kilosundan

Para	Kuruş	Esami	Adet
1	Gümrük resminin yüzde yirmisi	Kuru et ve sucuk ve pastırmanın	Beher kilosundan
	Gümrük resminin yüzde ellisi	Her cins luhum konservası (Kapalı kutularda)	
		Her cins balık	
5		Hayvanatı mücterrei kebire yaş derilerinin	Beher kilosundan
10		Hayvanatı mücterrei kebire kuru derilerinin	Beher kilosundan
20		Beygir derilerinin	Beher kilosundan
5		Hayvanatı mücterrei sagire, kelp ve hınzırların yaş derilerinin beher kilosundan gümrükçe alınan düsumun yüzde yirmisi av derilerinden	Beher kilosundan
	2	Boynuz tırnak ve kemik	Beher yüz kilosundan
3		Yün, kıl	Beher kilosundan
5		Tiftik	Beher kilosundan
	5	Her nevi deri kırıntısı ve kazıntısı ve kelp tersi	Beher kilosundan
20		Alelulum tuzlu barsak	Beher kilosundan
	1	Alelulum kuru barsak	Beher kilosundan
20		İçyağı	Beher kilosundan

Gümrük resminin yüzde yirmisi : İşbu tarifeye dahil olmayan diğer mevaddı hayvaniye.

Madde 4. — Memlekete kara, su, hava yollarında her hangi vasıta ile olursa olsun ithal edilecek hayvanat ve mevaddı hayvaniyenin ahvali sıhhiyelerine ve menşelerinde hastalık olmadığına dair resmi bir baytar tarafından tanzim olunmuş ve Türkiye Şehbenderliğinden ve bulunmayan yerlerde mahalli hükümetleri tarafından musaddak bir menşe ve sıhhat şahadetnamesinin ibrazı şarttır.

İşbu şahadetnamede hayvanatın eşkal ve adedi ve cinsi ve mevaddı hayvaniyenin miktarı ve nev'i ve ambalajın şekli ve sahibinin ismi ve mevrit ve mahreci yazılmış olacaktır.

Hayvanat ve mevaddı hayvaniyenin şahadetname ve ahvali sıhhiyelerine ait muayenei iptidaiye merakibi bahriye veya şimendifer derununda, muayenei intihabiyeleri hükümetçe tayin ve irae olunacak bir mahal ile hudutlarda memurini baytariye tarafından icra vesair hastalıktan salim oldukları tasdik olunduktan sonra ithallerine müsaade olunur.

Madde 5. — İthalat ve ihracatı hayvaniyeye mahsus muayene mevkilerine ve iskelelere şahadetnamesiz olarak getirilen hayvanat ve mevaddı hayvaniye veya her hangi bir marazı sarf irae eden hayvanat reddolunur.

Reddi mümkün olmayan veya reddi mazarrat, dai bulunan ahvalde veyahut muayyen mevaki ve

iskeleler haricinde ithalat vukuunda marazı sarf arazını göstermeyen hayvanat üç hafta müddetle sahibi hesabına karantinaya alınıp, emrazı sariyeden masun oldukları tebeyyün ettikde serbest bırakılır. Fakat, marazı sarf arazı görüldükte sürünün kâffesi bilâtazminat itlaf olunur.

Şahadetnamesiz olarak gelen ham mevaddı hayvaniye menşeinde sarf hayvan hastalığı bulunmadığına dair vesaikin tedarik ve ibrazına kadar sahibinin hesabına olmak üzere karantinada hıfz olunur.

Madde 6. — Memaliki mütecevireden birinde emrazı sariye zuhurunda o memleketin bulaşık mevakiinden vasıtai sirayet olabilecek hayvanat ve mevaddı hayvaniye ithali külliye veya hududun muayyen bir kısmından men edilir.

Eğer o memlekette hastalık münteşir ve müstevli bir halde ise vasıtai sirayet olabilecek hayvanat ve mevaddı hayvaniye illetin imhası resmen bildirilinceye kadar o memleketin hiç bir tarafından katiyen ithal olunamaz.

Madde 7. — Maraz bulunduğundan dolayı seddedilmiş olan hudutlardan hilâfı memnuniyet ithal kılınan hayvanat ve mevaddı hayvaniye tanzim edilecek mazbataya müsteniden derekap müsadere olunur. Müsadere olunan hayvanatta marazı sarf ârazı görürse derhal itlaf ve lâhum ve cüludu hakkında hastalığın nev'ine göre talimatı mahsus mucebince muamele olunur. Bir güne marazı sarf ârazı gösterme-

yen hayvanat ve mevaddı hayvaniyenin müsadere mazbatası kesbi katiyet etmeden evvel sahibi kıymetine muadil bir meblağla beraber karantina ve muhafaza vesair masarifini depozito suretiyle tediye ederek mezkûr hayvanat ve mevaddı hayvaniyeyi talep edebilir. Müsadere mazbatası bir ay zarfında kesbi katiyet eder ve hayvanat ve mevaddı Ticaret Odasından veya belediye meclisinden davet olunacak bir zat huzuruyla en yakın şehir ve kasabada bilmü zayedede furuht olunur.

Üçüncü Fasıl

İhbar ve İstihbar

Madde 8. — Kariyelerde muhtar, şehir ve kasabalarda mahalle muhtarlarıyla belediyeler, çiftliklerde kâhya ve işbaşılar; kurâ ve mahallelerinde sarı hayvan hastalığı olsun veya olmasın her on beş günde bir hayvanların ahvali sıhhiyeleri hakkında men-sup oldukları en yakın jandarma karakoluna veya merkezi hükümete malumat vermeye mecburdurlar. Nahiyelerde müdürler, kazalarda kaymakamlar dairesi memuriyetleri dahilinde her kariye ve mahalleden alacağı malumatı en seri vasıta ile makamı vilayete ihbar ve valilerde keza her on beş günde bir defa vilayetin ahvali sıhhiyei hayvaniyesine dair Ziraat Vekâletine telgrafla malumat itasına mecburdurlar.

Madde 9. — Bir mahalde zabıta sıhhiye tedabiri icabeden sarı hayvan hastalıklarından biri zuhurunda hayvan sahipleri ve hayvan tacirleri ve hayvanata bakanlar kurâda karyenin muhtarına, çiftliklerde çiftlik sahibine veya kâhyasına veya işbaşına, nahiyelerde müdüre, şehir ve kasabalarda belediye reislerine veya mahalli baytarına veya zabıtaya ve merakibi bahriyede kaptana ve kaptanlar tarafından rüsumat idarelerine, şimendiferlerde istasyon memur ve zabıtasına ve hudutlarda gümrük zabıta ve baytar memurlarına resmen ihbar ve onlar tarafından dahi mahalli hükümetinin en büyük memur veya baytarlarına ve müşkülât halinde muhaberesi en sehil mahalli hükümetine malumat verilir.

Madde 10. — Bir mahalde birden ziyade hayvanat defaten veya mütevaliyen hasta veya telef olduğu takdirde vukuatın ihbarı mecburidir.

Madde 11. — Sarı hayvan hastalığının icrayı hükmettiği mevaki civar kurâ ve kasabatta yalnız bir hayvanın hastalanması dahi behemahal ihbarı icabeder.

Madde 12. — Emrazı sariyei hayvaniyeyi kanunen ihbara mecbur olmayan her hangi bir şahıs birinci maddede muharrer emrazı sariyeden birisinin

vukuunu ihbar ve bu haberin sıdkı tahakkuk edildikte kendisine on liraya kadar mükâfat verilir.

Madde 13. — Askeri kıtaata ait hayvanat arasında zuhur eden hastalıkların mücadelesi ve hastalığın itfasına ait kanun ve talimat ahkâmının tatbik ve icrası ciheti askeriyeye ait olmakla beraber hastalığın sureti zuhuru, mahiyeti ve ittihaz edilen tedabir mahalli hükümetine bildirilir. Ahali hayvanatında zuhur eden emrazı sariyei hayvaniyenin zuhur ve mahiyeti dahi hükümeti mahalliye tarafından o yerdeki en büyük askeri kumandanına malumat verilir.

Madde 13. — Memhudut bulunan memalikte emrazı sariyeden biri zuhurunda orada mukim sefir ve şehbenderler ve hudut boyunda bulunan memurini idare ve zabıta hastalığı haber alır almaz Ziraat Vekâletine ihbara mecburdur.

Madde 15. — Sarı hayvan hastalığını ketm ve ifadan veya ihbar ve istihbarda vukua gelen tehhürattan hayvan sahipleri ve heyeti ihtiyariyeden maada mahalli hükümetin en büyük mülkiye memuru, jandarma, polis ve belediye rüesası mesuldürler.

Madde 16. — Hususi surette icrai tababet eden baytarların seririyatına gelecek hayvanlarda birinci maddede muharrer sarı bir hastalık görüldükte derhal hükümeti mahalliyeyi haberdar edeceklerdir.

Dördüncü Fasıl

Hastalık Zuhurunda İttihazı İcabeden Umumi

Tedbirler

Madde 17. — Hastalığı haber alan zabıta derhal baytar celbine teşebbüs etmekle beraber baytar gelinceye kadar hemen hastalık mahalline icabı kadar kuvvet izam ederek hasta, bulaşık ve şüpheli olan hayvanatı yekdiğerinden tefrik ve tecrit ve ihtilattan men ve lüzumu veçhile kordonlar vaz ve keyfiyeti kurâ ve kasabata ilân eder.

Madde 18. — Bir mahalde hayvan hastalığı olduğunu haber alan baytar memuru derhal hareketle en kısa bir müddet zarfında hastalık mevkiine yetişmeye mecburdur.

Madde 19. — Baytar, muvasalatında mahiyeti marazı tayin, menşei ve vasıtai sirayeti tahkik edip, marazın itfası için icabeden tedabiri müş'ir bir rapor tanzim eder. Bu raporun mevkii icraya vaz'ı için baytarın tahtı riyasetinde ciheti mülkiye veya zabıtaca tayin edilecek memurlar ile köy ihtiyar meclisinden mürekkep bir komisyon teşkil olunur. Bu komisyon hastalığın imhasına kadar mahallinde icrayı

faaliyete memur olup, kanun, talimat ve memur baytarın tarifâtı dairesinde her türlü tedabiri sihiyeyi tatbik ve icraatını bamazbata vilayet zabıtai sihiyeyi hayvaniye komisyonuna iş'ar eder.

Madde 20. — Ahvali acilede memur baytar komisyonunun müdahalesinden evvel hastalığın men'i sirayeti hususunda icabeden tedabiri icra edebilir.

Madde 21. — Marazın mahiyeti tahakkuk ettikte civar köylere, kasaba ve nahiyelere en seri surette haber verilmekle beraber vali tarafından da civar vilayetlere ve Ziraat Vekâletine iş'arı keyfiyet olunur.

Madde 22. — İntişarı maraz tehlikesi olup da zabıtai mahalliye ile muhafazası mümkün olmayan kordonlar askerle takviye olunarak muhafaza edilir.

Madde 23. — Bulaşık veya şüpheli olan hayvanatın ve bunların mevad ve enkazının ve kezalik bunlarla temas ve ihtilatta bulunup da vasıtai sirayet olunabilecek eşyanın kordon dahilinde bulaşık mıntıkalarından veya tevkif veyahut defnedildiği mahallerden ihracı memnudur ve o hastalığa müstait hayvanatın kasaplık olmadığı takdirde bulaşık mevaki ihtihali dahi memnudur.

Madde 24. — Kordon dahilinde hilâfı emir ve salâhiyet çıkarılan hayvanlardan şüpheli olanlar bilâ-tazminat itlâf diğerleri müsadere olunur.

Madde 25. — Hastalığa veya sirayete maruz bulunan hayvanatın talimatnamesine göre tedavi ve telkihi yalnız memur baytar veya memuriyeti Ziraat Vekâleti tarafından musaddak baytarlar tarafından icra veya bunların tahtı nezaretinde açıcılar tarafından ifa olunur.

Madde 26. — Hasta ve hastalarla temasta bulunan bulaşık hayvanat baytarın raporu ve onun tefrik ve iraesî üzerine zabıta tarafından itlaf olunur.

Madde 27. — Telef olan veya itlaf olunan hayvanatın laşeleri talimatname ahkâmına göre kısmen veya tamamen imha veya sahibine iade olunur. Bulaşık ahır dahilinde bulunan ot, saman, gübre gibi, sirayeti maraza vasıta olacak her nevi eşya ve mevad ihrak olunur. İhrak ve imhası kabil olmayan alât ve edevatın tathirâtı ve izalei ufuneleri icra edilir.

Madde 28. — Hastalığın icrayı hükmettiği mahallerde kurulan pazarlarda hastalıktan müessir envai hayvaniyenin içtima ve furuhtları men yahut pazar ve panayırlar kâmilten seddolunur. Hastalığa müstait hayvanatın sürü halinde toplanmaları ve meraya sevkleri memnudur.

Madde 29. — Bir mıntıkada hastalık istilai biçim aldığında zaman o mıntıkanın, iskeleleriyle turuk

umumiyesi hayvan hastalığının itfasına kadar o hastalıktan müteessir olan hayvanata karşı sed ve ta'fil olunur.

Madde 30. — Hasta veya şüpheli olup, ihtilattan men edilecek hayvanatın tecridine mahsus ahırlar telef olan veya itlaf olunanların defnine mahsus mefenler memba, nehir, yol kenarlarından uzak mahallerde tefrik ve ihzar olunur.

Madde 31. — Hastalık olan mevkide bulaşık ve hasta hayvanatın buldukları mahaller ve bunların ihtilat ve temasında bulunan eşhas ve sirayeti maraza vasıta olacak mevad ve eşya memur baytarın tahtı nezaretinde fenni talimatnameye tevfikân tathirâtı fenniyeye tabi tutulurlar.

Madde 32. — Hastalığın tamamen zail olduğu ve sirayeti maraz tehlikesi kalmadığı ve talimatnamede muharrer karantine müddetlerinin ikmal olduğu memur baytar tarafından barapor beyan edildikten sonra kordonlar ref ve keyfiyet o mahallin en büyük mülkiye memuru tarafından civar kurâ, kaza ve vilayetlere ilân ve Ziraat Vekâletine iş'ar edilir.

Beşinci Fesil

İtlaf ve Tazminat

Madde 33. — Tedavisi gayri kabil ve muhtim men'i sirayeti çaresi mefkut emrazı sariyeyi mühlkeye musâp veya şüpheli olan hayvanat talimatname mucibince hükümet tarafından itlâf edildiği takdirde eshabına berveçhati tazminat verilir :

A) Ârazı marazı vazıhan irae ettiğinden dolayı itlaf olunan hayvanatın mahallin rayici üzerinden kıymetinin nisfı,

B) Ârazı marazı vazıhan irae etmeyip de hastalığı bazı teamüller ile meydana çıkarılarak itlaf olunanlara rayiç mahalli üzerinden kıymetinin üçte ikisi,

C) Hastalarla temasta bulunduğundan dolayı şüpheli olduğundan itlaf edilen hayvanata kezalik mahalli rayici üzerinden kıymetinin dörtte üçü verilir.

D) Talimatname ahkâmı mucibince sahibine ita olunacak hayvan ve luhumun bedeli tazminattan tenzil olunur.

H) Müessesatı resmiye ile belediyelere ait itlaf edilecek hayvanat ve hastalığı vaktinde ihbar etmeyen hayvan sahiplerine tazminat verilir.

Madde 34. — İtlaf olunacak hayvanatın kıymetleri mahalli komisyon azaları ile hayvan sahipleri veya vekilleri tarafından reyî hafi ile tayin olunarak badehu vasatısı alınmak suretiyle tespit edilir.

Madde 35. — Gayet tazminat yüz elli liradır.

Altıncı Fasıll

Sarı Hayvan Hastalıklarına Karşı Tedabiri Tahaffuziye Dahili Memlekette ve Münakale ve Ticareti

Hayvaniye

Madde 36. — Her nevi hayvanat ve mevaddı hayvaniye nakliyat ve sevkıyatı menşe ve sıhhat şahadetnamelerine tabidir. Bilumum polis, jandarma, zabıtaı belediye ve gümrük memurları ve baytarlar her yerde işbu şahadetnameleri aramakla mükelleftirler.

Madde 37. — Menşe veya sıhhat şahadetnamesi olmayan hayvan ve mevaddı hayvaniye şimendifer ve vapurlara veya sair merakibe tahmil ve nakledilemez.

Madde 38. — Menşe şahadetnameleri karye ve çiftliklerde muhtar ve çiftlik kâhyaları, şehir ve kasabalarda belediyeler tarafından meccanen ve serian verilip derununa hayvanatın eşkâli, cinsi, adedi, sahibi veya nakilinin ismiyle mevrit ve mahreçleri ve mahreçlerinde sarı hayvan hastalığı olmadığı dercolunur.

Sihhat şahadetnameleri hayvanı bilmuayene baytarlar tarafından ita olunup hayvanın gerek menşesinde ve gerek kendisinde marazı sarı bulunmadığı zikrolunur.

Menşe şahadetnamelerinin hükmü, tarihi tahririnden itibaren bir ay, sıhhat şahadetnamelerinin hükmü sekiz gündür.

Madde 39. — Şahadetnamesiz olarak naklolunan hayvanat ve mevaddı hayvaniye derhal tevkif ve tecrit olunup, mahalli ile bilmuhabere menşesinden marazı sarı olmadığı tebeyyün etmedikçe nakline müsaade edilemez.

Hayvanların çıktıkları tarihinde menşelerinde hastalık olduğu tebeyyün ederse marazın mahiyetine ve devri tefrihine göre talimatnamesi mucibince icrayı muamele olunur.

Hayvanlar bilmuayene malul iseler hastalığın nevine göre icrayı muamele olunur.

Madde 40. — Her nahiye kaza ve vilayet merkezinden muayyen günlerde açılıp kapanır bir hayvan pazarı bulunur. Hayvan ahzu itası bu pazarlarda icra olunur. Pazarlara gelecek hayvanatın menşe şahadetnamesi bulunması mecburidir.

Pazarlarda emrazı sariye ile bulaşık hayvanatın tecridine mahsus bir tahaffuzhane bulundurulur. Pazarlar ve bu pazarlara getirilen bilcümle hayvanat belediye, zabıta ve varsa memurini baytariye tarafından sureti daimede teftiş ve mürakabe edilir. Hayvan pazarları, mezbahası olan yerlerde behemahal civa-

rında ve mezbaha müştemilatından olan bir mahalde ve panayır yerleri memleketin münasip bir mahallinde tesis ve dağıldıktan sonra belediyeler tarafından tathir ettirilir.

Madde 41. — Muayyen zamanlarda açılacak büyük hayvan panayırlarının zamanı küşadı ve müddeti devamı behemahal on beş gün evvel Ziraat Vekâletine ihbar ve buradan müsaade istihsal olunur.

Madde 42. — Hükümeti mahalliye haberdar ederek müsaade almadan köylerden hayvan toplamak veya hükümetin müsaadesiyle muayyen mevakiden toplanan hayvanatı muayenesiz ve şahadetnamesiz bir kaza ve vilayetten diğerine imrar etmek memnudur.

Madde 43. — Gerek hayvan tüccarları ve gerek aşairi seyyare ve yaylakçılar sürülerini tahrik etmezden evvel hayvanatın envanı, ecnasını, adet ve evsaf menşe şahadetnamelerini ve baytar mevcut ise sıhhat şahadetnamesini ve hayvana vurulan alâmeti farikanın şeklini, nereden hangi tarikile nereye sevk edeceğini mahalli hükümetine bildirmeye ve buna mukabil kazada kaymakam, zabıta memuru varsa mahalli baytarı tarafından vilayetlerde zabıta sıhiye hayvaniye komisyonları tarafından musaddak ve sürünün kâffeı evsafını, adedi, sahibi, çobanları ve takip edeceği yolları tafsilen muharrer ücreti mukabilinde matbu bir kontrol defteri almaya ve bunu icabettikçe zabıta ve baytar memurlarına irae eylemeye mecburdurlar.

Madde 44. — Hayvan tüccarları veya aşairi seyyare hayvanlarının geçeceği veya vasıl olacağı kaza veya vilayat hükümetinin o kaza veya vilayetin hududuna vasıl olmadan bir hafta evvel güzergâhlarını veya tevakkuf edeceği mahalleri bildirmeye ve bunlardan müsaade almaya mecburdurlar.

Madde 45. — Mevrit ile mahreçleri arasında şimendifer bulunan menatikda veya bahren nakli mümkün olan sevahilde hayvanatın ayakla karadan sevkleri memnudur.

Madde 46. — Gerek hayvan ve gerek arabalarla nakliyat icra eden vesaiti nakliye eshabı hangi saha ve mevkiller dahilinde ne gibi vesait ile icrayı sefer edeceğini bilbeyan mukim olduğu dairesi belediyesinden hayvanlarının eşkâlini havi bir ruhsatname almaya ve hayvanlarını her altı ayda bir defa o saha dahilindeki hükümet veya belediye baytarına muayene ettirip ruhsatnamesini vize ettirmeye mecburdur.

Madde 47. — Emrazı sariyeden biriyle bulaşık mevakiden bu hastalığa müstait hayvanatın menşe

ve sıhhat şahadetnameleri olsa dahi geçirilmesi memnurdur.

Hayvanata mahsus vagonlar dahilinde transit olarak imrarları caizdir. Eğer hayvan bulaşık mevaki-deki hastalığa müstait değilse tathiratu fenniye ile vasıtai sirayet olabilmek tehlikesi bertaraf edildikten sonra imrarına müsaade edilebilir.

Madde 48. — Hayvanat ve mevaddı hayvaniyenin naklinde kullanılan vagonlar, gemiler, mavnalar, arabalar vesair merakip, alât, edevat hayvanat ve mevaddı hayvaniyenin mahalli maksuda muvasalatı ile ihracını müteakip talimatnamei mahsusuna tevfi-kan masarifi nakile ait olmak üzere kumpanya veya sahipleri marifetiyle tathiratu fenniyeye tabi tutulur. Buna riayet etmeyen vapur ve şimendifer kumpanyaları ve her türlü vesaiti nakliye eshabı hayvan ve mevaddı hayvaniye nakliyatından men edilir.

Madde 49. — Bilocümle iskele ve istasyon muayene baytarları ile baytar müfettişi umumileri ve vilayat baytar müdürleri bu tathiratu takip ve mürakabe ile mükelleftirler.

Yedinci Fası

Zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye Komisyonlarının Sureti Teşkili ve Vazaifi Hakkında

Madde 50. — Türkiye dahilinde sarı emraz mücadelesi Ziraat Vekâletinin vazaifi asliyesinden olmakla beraber vilayetlerde vekâletin vereceği talimata tevfi-kan vilayet dahilinde emrazı sariyei hayvaniyeye karşı mücadelenin tatbiki ile mükellef ve mesuldürler. Bu maksat gardiyan ücreti, ecza tazminat bedeli, karantina masarifi ve tahaffuzhaneler inşası için vilayat meclisi umumileri bütçelerinde bir faslı mahsus açarak lazım gelen tahsisatı vaz'a mecburdurlar. Bu kanunda muharrer varidat ve cezayı nakdiler hâsılatı ânifül beyan masraflara karşılık tutulmak üzere vilayat idarei hususiyelerine terk ve tevdi olunmuştur.

Madde 51. — Türkiye'de bilcümle sarı hayvan hastalıklarının mahv ve itfası veya harekâtı hayvaniyenin tanzimiyle iştigal etmek ve bu hususta her türlü mukarrerat ittihazına salâhiyattar olmak üzere Ziraat Vekilinin tahtı riyasetinde Dahiliye Vekâleti İdarei Mahalliyei Vilayat Müdürü Umumisi, Umum Jandarma Kumandanı, Baytar ve Ziraat Müdürü Umumileri, Nafia ve Sıhhiye Vekâletlerinden gönderilecek birer mütehasıs, Müdafaai Milliye Vekâleti Umuru Baytariye Dairesi Reisi, Lmuru Baytariye şube müdürleri, Baytar Müfettişi Umumileri, Müdafaai Milliye Vekâleti tarafından muntehap bir müte-

hasıs baytar ile merkezde bulunan baytari mües-sat müdürlerinden müteşekkil bir (Heyeti müşaverei sıhhiye) teşkil olunur.

Madde 52. — Ziraat Vekâletince tensip edilecek devrelerde vilayetlerden tecrübesi mesbuk baytarları davetle heyeti müşavere ve diğer mütehasısaların in-zimamı ile mücadelele emraz kongresi akdolunur.

Madde 53. — Vilayetlerde keza sarı hayvan hastalıklarının kanun, talimat ve evamiri mübellega dairesinde mahv ve itfası ile iştigal ve dahili vilayette münakalât ve ticareti hayvaniyeyi tanzim ve aşairi seyyareyi mürakabe etmek ve evkatı muayenede iç-tima eylemek üzere valinin tahtı riyasetinde Vilâyet Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Müdür ve Mahalli Jandarma Kumandanı, baytar ve ziraat müdür veya memuru, belediye reisi, meclisi umumi vilayat azasından ikişer kişiden müteşekkil bir (Zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye Komisyonu) teşkil olunur.

Madde 54. — Vilayet zabıtai sıhhiyei hayvaniye komisyonlarının mukarreratı muntazaman Ziraat Vekâletine iş'ar olup, heyeti müşaverei sıhhiye tarafından tetkik ve icabına göre mahalline tebligat ifa olunur.

Sekizinci Fası

Mezbahalar

Madde 55. — Belediye teşkilatı olan her kasabada tarakkıyatı fenniyenin icabettiği vesait ve şeraiti sıhhiyeyi haiz ve planları Ziraat ve Sıhhiye Vekâletlerince musaddak bir mezbaha inşası mecburidir. Hayvan zephiyatı burada yapılır. Hayvanat kablezzebih ve badezzebih talimatı mahsusası dairesinde baytarlar tarafından muayene olunur. Kurban bayramında kurbanlık hayvanatın zebhi işbu madde ahkâmından müstesnadır.

Madde 56. — Mezbahaya vürud edecek bilumum hayvanat behemahal menşe şahadetnamesini haiz olacaktır. Mezbahada bir marazı sarı tahakkuk ettikde talimatı mahsusası mucibince tedabiri lazime icra edilmekle beraber marazın menşei aranılıp, memur baytar tarafından belediye riyaseti vasıtasıyla mahallin en büyük mülkiye memuruna ve Ziraat Vekâletine ihbarı keyfiyet edilir.

Madde 57. — Süthane, inekhane, hanlar, cambaz, arabacı ve kiracı ahırları ve menzilhane gibi toplu hayvanat bulundurulmuş mahaller teftiş ve muayenei baytariyeye ve üç ayı tecavüz etmemek üzere evkatı muayenede tathiratu fenniyeye tabi tutulur.

Kasap dükkânlarında görülecek emrazı sariye alâimini kasaplar ihbar eylemeye mecburdurlar.

Dokuzuncu Fasil
Ahkâmı Cezaiye

Madde 58. — İşbu kanunda tadat olunan ve Ziraat Vekilinin tahtı riyasetinde müteşekkil heyeti müşaverei sıhhiye tarafından kanunun hututu umumiyesi dahilinde tanzim edilecek talimatname ile tayin ve tahdit edilen mükellefiyetleri bilâtehir ifa ve ittihaz kılınan tedabire ve mevzu memnuiyetlere riayet ve hastalığın men'i sirayetine matuf tahmil olunan mecburiyetleri ifa etmeyenler veyahut ifada kayıtsızlık gösterenler fiillerini derecesine göre haddi asgarisi bir aydan başlamak şartıyla hapis cezası ile veya otuz liradan aşağı olmamak üzere ağır cezai nakdi ile cezalandırılır.

Fertler mükellefiyetlerini, memurlar vazifei kanuniyelerini ademi ifa dolayısıyla sirayeti maraza sebebiyet verildiği takdirde bu yüzden telef olan hayvanın bedellerini tazmin ile de mükellef tutulurlar.

Madde 59. — Ceraimi sıhhiye hayvaniye hukuку umumiyedendir. Usulü Muhakematı Cezaiye Kanununun tarifatu veçhile tanzim edilen zabıt varakaları takibe esastır ve hilafı sabit oluncaya kadar hükme kâfi vesaiki mutebereden maduttur.

Madde 60. — Her hastalığa mahsus olarak ittihaz edilecek tedabiri sıhhiye ile işbu kanunun vaz'ına ve teferruatına ait hususat talimatı mahsusa ile tayin ve tasrih kılınacaktır.

Madde 61. — İşbu Kanunun neşri ile bundan evvel neşredilmiş olan kavanin ve nizamatı sıhhiye hayvaniye mefsuhtur.

Madde 62. — İşbu Kanunun icrayı ahkâmına Ziraat, Dahiliye, Adliye, Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye ve Müdafaaı Milliye, Hariciye, Maliye, Nafia ve Ticaret Vekilleri memurdur.

	10 Nisan 1927
Başvekil	Adliye Vekili
İsmet	Mahmut Esat
Müdafaaı Milliye Vekili	Bahriye Vekili
Recep	İhsan
Dahiliye Vekili	Hariciye Vekili
M. Cemil	Doktor Tevfik Rüştü
Maliye Vekili	Maarif Vekili
Mustafa Abdülhalik	Mustafa Necati
Nafia Vekili	Ziraat Vekili
Behiç	Mehmet Sabri
	Sıhhiye ve Muaveneti
Ticaret Vekili	İçtimaiye Vekili
Mustafa Rahmi	Doktor Refik Beyefendi
	İmzada bulunmadı.

Muhtelit Encümenin Tadili
Zabıtai Sıhhiye Hayvaniye Kanunu
Birincj Fasil

Umumi Maddeler

Madde 1. — İşbu Kanunun ahkâmına tabi ve ihbarı mecburi olan bulaşık hastalıklar aşağıdakilerdir :

1. Vebayı bakari (Mal kıran)
2. Küçük veya büyük geviş getiren hayvan ve hıncırlarda hummayı kılâi (Şap veya tabak)
3. Sığırdada zatülcemp velreei muhiti (Ciğer ağrısı)
4. Cemrei arziye (Yanıkara)
5. Keçilerin ufuneti demi nezfisi veya zatürreei sarisi (Davarlarda ciğer ağrısı)
6. Mandaların ufuneti demi nezfisi veya barbutane (Hırlama veya çemberleme)
7. Sığırların ufuneti demi nezfisi veya zatürreei velmia (Ciğer ve barsak hastalığı)
8. Hıncırların ufuneti demi nezfisi veya zatürreei velmiya (Ciğer ve barsak hastalığı)
9. Tûyurun ufuneti demi nezfisi (Kanatlı hayvan kolerası)
10. Koyun, keçi ve develerde çiçek hastalığı.
11. Tek tırnaklı ve geviş getiren hayvanlarda ce-rep (Uyuz hastalığı)
12. Tek tırnaklı hayvanlarda ruam ve urre (Man-kafa ve sıracı)
13. Tek tırnaklı hayvanlarda marazı cima (Bey-gir firengisi)
14. Sığırlarda tederrün (Verem)
15. Hıncırlarda veba
16. Hıncırlarda cemre (Kızıl hastalığı)
17. Muhtelif hayvanlarda kuduz
18. Tuyur vebası (Kanatlı hayvan vebası)
19. Tuyur tifüsü (Kanatlı hayvan tifüsü)
20. Tuyur difterisi (Kanatlı hayvan difterisi)
21. Beygirlerde sari iltihabı eviyei lenfaviye (Bey-yaz damar hastalığı)
22. Beygirlerde enfilüanza veya posterollosi (Nezle)

Madde 2. — Keşfiyatı fenniye ile sirayeti tahakkuk edecek diğer emrazı hayvaniyenin birinci maddenin camiası meyanına ithaline ve icabedenlerin tayına Heyeti Vekile mezundur.

İkinci Fasil

Hudut Zabıtai Sıhhiyesi

Madde 3. — Her nevi hayvan ve mevaddı hayvaniye rüsumat idareleri olan ve vekâletçe hayvan ve mevaddının girip çıkmasına tahsis kılınan mevki-

ler ile iskelelerden maada mahallerden Türkiye'ye ithal ve memaliki ecnebiyeye ihraç olunamazlar.

Buralarda hudut baytarlarının idaresi altında bir tahaffüzhaneye ve lüzumu kadar alât ve ilaçlar veya gardiyanlar bulundurulup, aşağıdaki tarifeye göre muayene resmi alınır.

Madde 4. — Memlekete kara, su ve hava yollarından her hangi vasıta ile olursa olsun ithal olunacak hayvanlar ve mevaddı hayvaniyenin sıhhi ahvaline ve menşelerinde hastalık olmadığına dair resmi bir baytar tarafından tanzim olunmuş ve Türkiye Cumhuriyeti şebenderliğinden ve bulunmayan yerlerde mahalli hükümetleri tarafından musaddak bir menşe ve bir sıhhat şahadetnamesinin ibrazı şarttır.

İşbu şahadetnamelerde hayvanların şekil, adet ve cinsleri, mevaddı hayvaniyenin miktarı ve nev'i ve ambalajlarının şekli ve sahibinin ismi ve mevrit ve mahreci yazılır.

Hayvanat ve mevaddı hayvaniyenin şahadetname ve sıhhi ahvallerine dair iptidai muayeneleri, merakibi bahriye veya şimendiferler içerisinde, intihai muayeneler ise vekâletçe tayin ve gösterilecek olan mahallerle hudutlarda baytar memurlar tarafından yapılır ve bulaşık hastalıklardan salim oldukları tasdik edildikten sonra girmelerine müsaade edilir.

Madde 5. — Hayvanların girip çıkmalarına mahsus muayene yerlerine, iskele veya istasyonlara şahadetnamesiz olarak getirilen hayvanat ve mevaddı hayvaniye veya her hangi bir bulaşık hastalıklı hayvan reddolunur, reddi mümkün olmayan veya reddi mazarratı daî bulunan ahvalde veya muayyen mevki, iskele ve istasyonlar haricinde ithalat vukuunda hastalık arazi göstermeyen hayvanlar üç hafta müddetle sahibi hesabına karantinaya alınıp, bulaşık hastalıklardan masun oldukları tebeyyün ettikten sonra serbest bırakılır. Fakat bulaşık hastalık arazi görüldükte hayvanların kâffesi bilâtazmanat itlaf edilirler.

Para	Kuruş	Esamii	Adet
	50	Beygirlerin	Beherinden
	25	Katır ve merkep	Beherinden
	10	Tay ve merkep yavrusunun	Beherinden
	30	Öküz, inek, dişi manda, boğa ve erkek mandanın	Beherinden
	10	Dana buzağı ve malak'ın	Beherinden
	50	Devenin	Beherinden
	50	Hinzırın	Beherinden
	25	Hinzır yavrusunun (Bir yaşına kadar olan)	Beherinden
	5	Koyunun	Beherinden
	3	Keçinin	Beherinden
	2	Kuzu ve oğlak'ın	Beherinden
	50	Köpeğin	Beherinden
	3	Hindi ve kazın	
	2	Tavuk ve ördeğin (Kesilmiş veya kesilmemiş)	Beherinden
	1	Her cins pilicin	
	1	Kesilmiş küçük veya büyük geviş getiren hayvanlar etinin	Beher kilosundan
	3	Hinzırların alelumum müstahzaratı lahmiye ve şahmiyesinin	Beher kilosundan
	1	Kuru et, sucuk ve pastırmanın	Beher kilosundan
1		Geviş getiren büyük hayvanların yaş derilerinin ihracında	Beher kilosundan
20		Geviş getiren büyük hayvanların yaş derilerinin ithalinde	Beher kilosundan
10		Geviş getiren büyük hayvanların kuru, (Çiğ) derilerinin	Beher kilosundan
20		Beygir derilerinin (Çiğ deri)	Beher kilosundan
5		Geviş getiren küçük hayvanların, köpek ve hınzırların yaş derilerinin ihracında	Beher kilosundan
10		Geviş getiren küçük hayvanların, köpek ve hınzırların yaş derilerinin ithalinde	Beher kilosundan

Para	Kuruş	Esamii	Adet
10		Geviş getiren küçük hayvanların, köpek ve hınzırların kuru (Çiğ deri) derilerinin	Beher kilosundan
	2	Boynuz ve tırnak ve kemiğin	Beher kilosundan
3		Yün ve kılın beher kilosundan	Beher kilosundan
5		Tiftikten	Beher kilosundan
	5	Her nevi deri kırpıntısı ve kazıntısı ve köpek tersinden	Beher kilosundan
20		Alelumum tuzlu barsağın	Beher kilosundan
	1	Alelumum kuru barsağın	Beher kilosundan
20		İç yağının	Beher kilosundan
Gümrükçe alınan resmin yüzde yirmisi		Av derilerinin	Beher kilosundan
Gümrükçe alınan resmin yüzde yirmisi		Her cins et konservesinin (Kapalı kutularıda)	Beher kilosundan
Gümrükçe alınan resmin yüzde yirmisi		Her cins balığın	Beher kilosundan
Gümrükçe alınan resmin yüzde yirmisi		İşbu tarifeye dahil olmayan diğer mevaddı hayvaniyenin	Beher kilosundan

Şahadetnamesiz olarak gelen ham mevaddı hayvaniye menşesinde bulaşık hayvan hastalığı bulunmadığına dair vesaikin tedarik ve ibrazına kadar sahibinin hesabına olmak üzere karantinada tutulur. İşbu ham mevaddı hayvaniyenin menşelerinde hiç bir bulaşık hastalığın bulunmadığını sahibi vesaikiyle ispat edemez veya bilmuayene hastalıklı oldukları anlaşılırsa mevaddı mezkûre bilâtazmanat imha olunur.

Madde 6. — Ecnebi memleketlerin birinde bulaşık hayvan hastalığı zuhurunda o memleketin bulaşık mevkiilerinden vasıtai sirayet olabilecek hayvanat ve mevaddı hayvaniye ithali külliyyen veya hududun muayyen bir kısmından men edilir. Eğer o memlekette hastalık salgın bir halde ise vasıtai sirayet olabilecek hayvanat ve mevaddı hayvaniye hastalığın zail olduğu resmen bildirilinceye kadar o memleketin hiç bir tarafından katiyen ithal olunmaz.

Madde 7. — Hastalık olduğundan dolayı kapatılmış bulunan hudutlardan hilâfi memnuiyet ithal edilen hayvanat ve mevaddı hayvaniye tanzim edilecek ve hazır bulunanlar tarafından imzalanacak olan mazbataya müsteniden derakap müsadere olunur. Müsadere edilen hayvanlarda bulaşık hastalık arazı görülürse hemen ihtilaf ve et ve derisi hakkında hastalığın nevine göre talimatı mahsusası mucibince muamele olunur. Bir güne bulaşık hastalık arazı göstermeyen hayvanat ve mevaddı ise usulüne tevfiikan müzayede ile satılır. Müsadere edilip de satılan hayvanat ve mevaddı hayvaniye esmanının rubundan aşağı ve nısıftan yukarı olmamak şartıyla bir miktarı

haber veren, yakalayan veya yakalattıranlara ikramiye olarak tevzi olunur.

Üçüncü Fasil

İhbar ve İstihbar

Madde 8. — Köylerde muhtar, şehir ve kasabalarda mahalle muhtarlarıyla belediyeler, çiftliklerde çiftlik sahibi veya müdür veya kâhya ve işbaşılar, seyyar sürü sahipleri veya çobanlar köy ve mahallerinde bulaşık hayvan hastalığı olsun olmasın her ayda bir hayvanların sihihi ahvali hakkında mensup oldukları en yakın jandarma karakoluna veya merkezi hükümete malûmat vermeye mecburdurlar. Nahiye-lerde müdürler, kazalarda kaymakamlar dairei memuriyetleri dahilinde her köy ve mahalleden alacakları malûmatı en seri vasıta ile makamı vilâyete ihbara ve valiler de keza her ayda bir vilâyetin hayvanatının sihihi ahvalini telgarafıla Ziraat Vekâletine bildirmeye mecburdurlar.

Madde 9. — Bir mahalde bulaşık ve salgın hayvan hastalığı görülürse sahipleri veya celepler veya hayvanlara bakanlar köylerde muhtarına, çiftliklerde çiftlik sahibi veya kâhya veya çiftçi başı, seyyar sürülerde sürü sahipleri veya muhafızları veya çobanları veya serbest baytar veya nalbantlar en yakın köy muhtar veya jandarma karakoluna veya nahiye müdürlerine ve şehir, kasabalarda ise belediye reislerine veya mahallin baytar memuruna veya zabıtaya, merakibi bahriyede kaptana, kaptanlar da rüsumat idarelerine, şimendüferlerde istasyon memur veya zabıtası-

na, hudutlarda gümrük zabıta veya baytar memuruna ihbar ve onlar da mahallin en büyük mülkiye memuruna veya baytarına ve müşkülât halinde ise muhaberesi en kolay mahalli hükümete malûmat itasiyle mükelleftirler.

Madde 10. — Bulaşık hayvan hastalığının hüküm sürdüğü mevkilere yakın mahallerde bir hayvanın hastalanması dahi behemahal ihbarı icabeder.

Madde 11. — Bulaşık hayvan hastalıklarını ihbara mecbur olmayan her hangi bir şahıs birinci maddede muharrer bulaşık hastalıklardan birisinin vukuunu ihbar eder ve bu haberin doğruluğu da anlaşılırsa kendisine yirmi beş lira mükâfat verilir.

Madde 12. — Askeri kıtaata ait hayvanat arasında zuhur eden hastalıkların mücadelesi ve hastalığın kaldırılmasına ait işbu kanun ve hususi talimatnamelerinin tatbik ve icrası ciheti askeriyeye aittir. Ancak hastalığın sureti zuhuru ve mahiyeti ve itti haz edilen tedabir ciheti askeriyeye mahalli hükümetine bildirilir. Ahali hayvanlarında zuhur eden bulaşık hayvan hastalıklarının zuhur ve mahiyeti hakkında dahi mahalli hükümet tarafından o yerdeki en büyük askeri kumandanlığına malûmat verilir.

Madde 13. — Hem hudut bulunan memleketlerde bulaşık hayvan hastalıklarından biri zuhur ettikçe oranın sefir veya şehbender veyahut da hudut boyundaki idare memur veya zabıtasının hastalığı haber alır almaz Ziraat Vekâletine bildirmesi mecburidir.

Madde 14. — Bulaşık hayvan hastalığını gizleyen veya ihbarda özürsüz olarak gecikenler hakkında kırk beşinci madde ahkâmı tatbik olunur.

Dördüncü Fasıl

Hastalık Zuhurunda İttihazı İcabeden Umumi Tedbirler

Madde 15. — Hastalığı haber alan zabıta derhal baytar celbine teşebbüs etmekle beraber baytar gelinceye kadar hemen hastalık mahalline icabı kadar kuvvet göndererek, hastalık bulaşık ve şüpheli olan hayvanları yekdiğerinden tefrik ve tecrit ve ihtilattan men ve lüzumu vechile kordonlar vazı ve keyfiyeti etraf köy ve kasabalara ilan eder.

Madde 16. — On sekizinci madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 17. — On dokuzuncu madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 18. — Ahvali acilede memur baytar komisyonunun müdahalesinden evvel hastalığın menı sirayeti husususunda icabeden tedabiri icra eder.

Madde 19. — Hastalığın mahiyeti tahakkuk ettikçe civar köylere, nahiye kasaba ve şehirlere en seri surette haber verilmekle beraber vali tarafından da civar vilayetlere ve Ziraat Vekâletine işarı keyfiyet olunur.

Madde 20. — Hastalığın etrafa intişarı tehlikesi bulunup da mahalli zabıta ile muhafazası mümkün olmayan kordonlar askerle takviye kılınırlar.

Madde 21. — Bulaşık veya şüpheli olan hayvanat ve mevaddı hayvaniyenin ve kezalik bunlarla temas ve ihtilatta bulunup da sirayete vasıta olabilecek eşyanın kordon dahilinde bulaşık mıntıkaldan veya tevkif veyahut defnedildikleri mahallerden ihracı memnudur. İhraç olundukları takdirde hasta olanlar bilâ tazminat itlâf ve diğ erleri müsadere olunurlar.

Aynı hastalığa müstait hayvanların kasaplık olmadıkları takdirde bulaşık mevâkie ithalleri dahi memnudur.

Madde 22. — Yirmi beşinci madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 23. — Hasta veya hastalarla temasta bulunan bulaşık hayvanlar baytarın raporu ve onun tefrik ve iraeisi üzerine baytarın nezareti altında olduğu halde zabıtai adliye vazifesiyle mükellef olanlar tarafından itlaf edilirler. Bu hususta bir zabıt varakası da tutulur.

Madde 24. — Telef olan veya edilen hayvanların lâşeleri talimatname ahkâmına göre kısmen veya tamamen imha veya sahibine iade olunurlar. Bulaşık veya hasta hayvan ahırları dahilinde bulunan ve hastalığın sirayetine vasıta olacak olan her nevi eşya ve mevaddan fennen tathiri kabil olanlar baytarın nezareti altında tathir ve olmayanlar ihrak edilirler. Bulaşık ahır veya bulaşık veyahutta hasta hayvanlarla temasta bulunan kimselerde aynı tathirâtı fenniye-ye tabi tutulurlar.

Madde 25. — Hastalığın hüküm sürdüğü mahallerde kurulan pazar ve panayır larda o hastalıktan müteessir olabilecek hayvanat envainın bir arada toplatılmaları veya satılmaları men veya pazar ve panayır yerleri kâmil en seddolunurlar.

Hastalığa müstait hayvanlar o gibi yerlerde meraya gönderilmeleri veya sürü halinde idaresi mü tâd bulunanların diğ er sürülerle temasları ve olmayanların ise sürü halinde toplatılmaları dahi memnudur.

Madde 26. — Bir mıntıkada hastalık salgın bir şek il aldığı zaman o mıntıkanın iskele veya istasyonları veya umumi yolları hastalığın itfasına kadar aynı

hastalıktan müteessir olan hayvanlara karşı sed ve tatil olunur.

Madde 27. — Otuzuncu madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 28. — Hastalığın tamamen zail olduğu ve sirayet tehlikesi kalmadığı ve talimatnamede mün-deriç karantina müddetinin ikmali memur baytar tarafından raporla bildirildikten sonra kordonlar ref ve keyfiyet mahallin en büyük mülkiye memuru tarafından civar köy, kaza ve vilâyetlere ilan ve Ziraat Vekâletine de işar edilir.

Beşinci Fesil

İtilaf ve Tazmin

Madde 29. — Bulaşık hastalıkların birisine tutulmuş veya şüpheli olan hayvanlar talimatname mucibince hükümet tarafından öldürüldükleri takdirde eshabına Ziraat Vekâleti Bütçesinden aşağıdaki nispet dahilinde tazminat verilir :

A) Hastalığın ârâzını vazıhan gösterdiğinden dolayı öldürülen hayvanların mahallin rayici üzerinden kıymetlerinin yarısı.

B) Hastalık ârâzını vazıhan göstermeyip de hastalığı bazı taamüller ile meydan çıkarılarak öldürülen hayvanların mahalli rayiç üzerinden kıymetlerinin dörtte üçü.

C) Hastalarla temasta bulunduğundan dolayı şüpheli olduğundan öldürülen hayvanların kezalik mahalli rayiç üzerinden kıymetlerinin tamamı verilir.

E) Talimatname ahkâmı mucibince sahibine verilecek deri, et vesaire bedeli tazminattan indirilir ve verilecek tazminat miktarı beher hayvan için yüz elli lirayı geçmez.

H) Hüessesatı resmîye ile belediyelere ait bulunup da itlaf edilecek olan hayvanlarla hastalığı vaktinde haber vermeyen hayvan sahiplerine tazminat verilmez.

Madde 30. — Öldürülecek hayvanların kıymetleri, mahalli rayiç esası üzerine mahallin zabıta sıhhiyei Hayvaniye Komisyonu ile hayvan sahipleri veya vekilleri tarafından gizli reyile tayin ve badehu vasatısı alınmak suretiyle tespit edilir.

Altıncı Fesil

Bulaşık Hayvan Hastalıklarına Karşı Yapılacak Tahaffuzi Tedbirler ve Memleket İçinde Hayvanların Nakil ve Ticareti

Madde 31. — Her cins hayvanat ve mevaddı hayvaniye nakliyat ve sevkıyatı menşe ve sıhhat şahadetnameleriyle yapılır. Bilumum polis, jandarma, zabıta belediye, gümrük ve muhafaza memurları ve

baytarlar işbu şahadetnameleri pazar ve panayırlarda, iskele ve istasyonlarda veya kır karakollarında aramakla mükelleftirler.

Madde 32. — Menşe şahadetnameleri numunesi veçhile köylerde muhtar, şehir ve kasabalarda belediyeler tarafından meccanen ve serian verilir. İşbu şahadetnameleri çiftçilerle seyyar sürü sahipleri en yakın köy muhtarından alırlar. Sıhhat şahadetnameleri hayvanları muayene ettikten sonra memur baytarlar tarafından verilir.

Menşe şahadetnamelerinin hükmü, tarihi tahri- rinden itibaren iki ay ve sıhhat şahadetnamelerinin hükmü ise on beş gündür. Sıhhat ve menşe şahadet- nameleri pula tabi değildirler.

Madde 33. — Her nahiye, kaza ve vilâyet merkezinde muayyen günlerde açılıp kapanan bir hayvan pazarı bulunur. Hayvan alım satımı bu pazarlarda yapılır. Pazarlara gelecek hayvanların menşe şahadet- namelerinin bulunması şarttır. Pazarlarda bulaşık has- talıklı olan hayvanların tecridine mahsus bir tahaf- fuzhane bulundurulur. Pazarlar ve bu pazarlara ge- tirilen bilcümle hayvanlar, belediye, zabıta ve varsa memur baytarlar tarafından sureti daimede teftiş ve mürakabe edilirler. Hayvan pazarları belediye kanunu mucibince yapılacak mezbahalar civarında, panayır yerleri ise memleketin münasip bir mahallinde tesis ve dağıldıktan sonra belediyeler tarafından tathir et- tirilir.

Madde 34. — Muayyen zamanlarda açılacak bir kaç vilâyete şamil büyük hayvan panayırlarının za- manı küşadı ve müddeti devamı laakâl on beş gün evvel Ziraat Vekâletine ihbar ve buradan müsaade istih- sal olunur.

Madde 35. — Ziraat Vekâletince ilan edilecek mahallerden hükümeti mahalliyeye müracaatla mü- saade almadan celeplerin hayvan toplamaları veya hükümetin müsaadesiyle muayyen mevakiden topla- nan hayvanların muayenesiz ve şahadetnamesiz im- rar edilmesi ve ettirilmesi memnudur.

Madde 36. — Her nevi hayvan sürülerinin sey- rü seferleri bu bapta tanzim kılınacak talimatname ahkâmına tabidirler.

Madde 37. — Gerek hayvan ve gerek araba ile nakliyeciliği sanat ittihaz edenlere belediyelerce veri- len ruhsatnamelerde hayvanların eşkâli dahi derc edi- lir. Bu gibi sanat erbabı da hayvanların her altı ayda bir defa mahallin Belediye veya hükümet baytarlarına muayene ettirip, ruhsatnamelerini vize ettirmeye mec- burdurlar.

Madde 38. — Bulaşık hastalıklı olan mevkilerden o hastalığa müstait hayvanların menş ve sıhhat şahadetnameleri dahi olsa geçirilmeleri memnudur. Bu takdirde ancak vagonlar veya kamyonlar veya merakibi bahriye ve emsali dahilinde transit olarak imrarlarına müsaade edilir.

Madde 39. — Hayvanları veya mevaddı hayvaniyeyi nakleden vagonlar, kamyonlar, gemiler, mavnalar, araba vesair vesait ve merakip talimatnamesine tevfiikan sahipleri marifetiyle tathiratı fenniyeye tabi tutulurlar.

Muayene baytarlarıyla baytar müdürleri ve baytar müfettişi umumileri bu tathiratı takip ve mürakabe ile mükelleftirler.

Yedinci Fası

Müşavere Heyeti ve Zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye Komisyonlarının Sureti Teşekkül ve Vazaifi

Madde 40. — Bulaşık hayvan hastalıkları mücadelesi Ziraat Vekâletinin vazaifi asliyesindedir. Mahalli idareler dahi vekâletin vereceği talimatnameye tevfiikan kendi vilâyetleri dahilinde bulaşık hayvan hastalıklarına karşı mücadelenin tatbiki ile mükellef ve mesuldürler ve idarei hususiye bütçelerinde her sene bir mücadele fasıl açılır.

Madde 41. — Bilmümle bulaşık hayvan hastalıklarının mahv ve itfası veya harekât ve münakalâtı hayvaniyenin tanzimi ile iştilal etmek ve bu hususta her türlü mukarrerat ittihazına salâhiyettar olmak üzere Ziraat Vekilinin tahtı riyasetinde Müdafaai Milliye Vekâleti Umuru Baytariye Dairesi Reisi, Umum Jandarma Kumandanı, İdarei Mahalliyei Vilâyat Müdürü Umumisi, Sıhhiye Vekâletinden gönderilecek bir mütehasıs bir baytar müdürü umumisi ve Ziraat Vekâletince beşi tecavüz etmemek şartıyla intihap edilecek mütehasıslardan mürekkep bir «Sıhhi Müşavere Heyeti» teşkil olunur. Bu heyet azasına vekâletce takdir edilecek bir hakkı huzur verilir.

Madde 42. — Lâakâl iki senede bir defa bir baytari kongre akt olunur.

Madde 43. — Vilâyetlerde dahi işbu kanun ve talimatnameler ahkâmını tatbik etmek üzere valinin tahtı riyasetinde belediye, ticaret ve Ziraat Odaları Reisleri, Sıhhiye Müdürü ve Mahalli Jandarma Kumandanı, Ziraat ve Baytar Müdür veya memuru, Encümeni Vilâyet azasından bir zattan mürekkep bir (Zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye Komisyonu) teşkil ve mukarreratı vekâletin tasvibine arz olunur.

Sekizinci Fası

Mezbahalar

Madde 44. — Kanunu mahsusuna tevfiikan yapılacak olan mezbahalara gelecek bilumum hayvanlar menş şahadetnamesini haiz olmalıdırlar. Buralarda hayvanlar kesilmezden evvel ve sonra hususi talimatnamesine tevfiikan muayene edilir. Baytar bulunmadığı yerlerde işbu muayene belediye veya hükümet tabibi tarafından icra olunur.

Kurban bayramında kurbanlık hayvanatın zebhi işbu madde ahkâmından müstesnadır.

Madde 45. — Süthane, inekhane ve hanlar, cambaz ve arabacı ve kiracı ahırları ve menzilhane gibi toplu hayvan bulundurulmuş mahaller baytar tarafından muayene ve teftiş tabidir. Bu mahallerin üç ayda bir sahipleri tarafından fenni tathirleri mecburidir.

Dokuzuncu Fası

Cezai Hükümler

Madde 46. — İşbu kanunda sayılan bir talimatname ile tayin ve tahdit edilen mükellefiyetleri ifa ve mevzu memnuiyetlere riayet etmeyenler veyahut ifade kayıtsızlık gösterenler fiillerinin derecesine göre bir haftadan üç aya kadar hapis cezası ile veya otuz liradan beş yüz liraya kadar ağır cezayı nakdi ile cezalandırılır ve ilan edilen bulaşık mıntıkadan bilâmezuniyet hayvan çıkararak hastaların bulaşmasına sebebiyet verenlere ve mesulü bilmal olanlara on beş bin lirayı tecavüz etmemek üzere ayrıca tazminat hükmolunur.

Bulaşık olmayan yerlerde menş şahadetnamesi almayarak hayvan sevkedenlerden beher hayvan için belediyelerce takdir edilecek rayici mahallin onda biri cezayı nakdi olarak alınır.

Madde 47. — İşbu kanunda zikredilen memnu efâl hukuku umumiyededir. Bu efâli tespit için tanzim edilecek zabıt varakaları ahkâmı hilâfi sabit oluncaya kadar meri ve muteberdir.

Onuncu Fası

Müteferrik Hükümler

Madde 48. — İşbu kanunun ahkâmına mugayır bilmümle kavanin ve nizamata ahkâmı mülğadır.

Madde 49. — İşbu kanunun ahkâmı neşrinden üç ay sonra muteberdir.

Madde 50. — İşbu kanun ahkâmının icrasına Adliye, Müdafaai Milliye, Dahiliye, Hariciye, Maliye, Nafia, Ziraat, Ticaret ve Sıhhiye Vekilleri memurdur.

Bursa Mebusu Müderris Doktor Refik Beyin, Zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye Kanunu Lâyihası Hakkında Mütalaa ve Esbabı Mucibeyi Havi Tadilnamesi

Birinci Madde — Bu maddedeki Zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye Kanunu ahkâmına tabi ve ihbarı mecburi hastalıklar meyanına bunların pek mühimlerinden cemre yahut Şarbonun (Dalak hastalığı) ithali unutulmuş olduğundan ilave edilmiştir.

Maddenin bir numarasında vebayı bakari denilmiştir. Buna sığır ve mandalarda bakari veba demek faydalıdır. Vakıa bakari tabiri varken sığır ve manda kelimelerinin ilavesi zait gibi görülür ise de değildir. Bakari veba memleketimizde binefsihi yalnız sığır ve mandalara savlet eden bir maraz olduğu halde müellifatta öteden beri her nasılsa koyun keçi ve develerin de bu hastalığa hayvanatı bakariye gibi müstait gösterilmiş olması bakari vebadan gayet müteessir olan sığırlara ait pek sıkı zabıtai Sıhhiyenin lüzumu yok iken, bunlara da teşmiline, baştan şark hudutlarımıza gelen deve kervanlarının imrarlarına müsaade edilmemek gibi nakliyata ve ticarete mani tekayyüdatın ve transitin başka memleketlere intikalinin intaç eden birtakım muamelatın icrasına sebep olmaktadır. Halbuki bunlar hakkında vebaya müsâb olmayan hayvanlara ait tedabir kifayet eder. Bunun için tasrih ve tekide ihtiyaç görülüyor. Zaten diğer numaralardaki sari hastalıkların hangi nevi hayvanlarda olduğu malûm iken, yine hepsinde gösterilmiştir.

İki numarada «küçük veya büyük geviş getiren hayvan» denilmiştir. Küçük veya büyük demeye lüzum yoktur. Nitekim on bir numarada yalnız «Geviş getiren hayvanlar» denilmiştir. Yeknasak olması için burada da geviş getiren hayvanlar demek kâfidir.

Üç numarada «sığırlarda zatülcenp verreei muhiti» denilmiştir. Bu hastalığın ismi sari zatürreei muhitiyedir. Buna zatülcenp ilâvesi zaittir. Yahut muhiti kelimesi konmaksızın sari zatülcenp verree denilebilir.

Beş numarada «keçilerin ufuneti demi nefisi veya yahut zatürreei sarisinin» yanına (davarlarda ciğer ağrısı) denilmiş. Bu hastalık yalnız keçilerde olur, koyunlarda olmaz, (Keçilerin ciğer ağrısı) demek iktiza eder.

Altı numarada (Mandaların ufuneti demi nefisi veya barbune denilmiş) bu hastalığa barbun diyoruz, barbune demeye lüzum yoktur. Bunun ile yedi numaradaki (sığırların ufuneti demi nefisi) tabiatca birbirine pek yakın olduğundan ikisi birleştirilmelidir.

Sekiz numarada (Hinzırların ufuneti demi nefisi veya zatürreei velmia) ile on beş numaradaki «Hinzır vebasını» ayrı ayrı numaralarda göstermeye değmez, zaten bunlar birbirine karışıyor. On altı numaradaki «Hinzırlarda Hamre» de bunlara ilave edilerek bu hastalıkları bir numarada göstermek münasip olur. Hinzırlarda cemre tabedilmiş, Hamre olmaktadır.

Dokuz, on sekiz, on dokuz ve yirmi numaralardaki tuyûr hastalıklarını da birleştirmek müvafık olur.

Yirmi bir numarada «Beygirlerde sari iltihabı eviyei lenfaiye» denilmiş, bu marazın adı istilâi yahut suafi iltihabı eviyei lenfaiyedir. Diğer eviyei lenfaiye iltihapları ile iltibas vaki olmaması için istilâ yahut salgın eviyei lenfaiye iltihabı denilmelidir.

Yirmi iki numarada «Beygirlerde Enfiloenza veya Pasterellos» denilmiş. Bu hastalığın bir Pasterelloz olduğu tahakkuk etmemiştir. Beygirlerin hümmayı tifoidisi, Zatüreei intaniyesi gibi isimler verilmiş fakat tabiatları henüz tayin edilememiş olan muhtelif şekillerdeki beygir hastalıkları da bununla birleştiriliyor. Tabiatı gayımuayyen olan bu hastalığın zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye Kanunu ahkâmına tabi olmasına pek de lüzum yok ise de, bulunması mutlaka isteniyorsa Pasterelloz tabirini koymayarak yalnız Beygir Enfiloenzası deyip geçmek münasip olur. Bu sari emrazın sırası değiştirilmelidir. Meselâ beygirlerde iltihabı eviyei lenfaiyenin beygirlerde ruam ve urreden sonra bulunması lazım iken, tâ tuyûr difterisinden sonra konmuştur, bunların tertipli olması iktiza eder Türk Zabıtai Sıhhiye Kanunu bir çok memleketlerde alâkadar olan erbabı fennin nazarına da maruz bulunacaktır. Bu da daha ziyade ve her cihetce mükemmel olmasını icabeder. Maddenin tadilinde bu da nazarı dikkate alınmıştır.

Madde 1. — İşbu kanunun ahkâmına tabi ve ihbarı mecburi olan bulaşık hastalıklar şunlardır.

1. Sığır ve mandalarda Bakari veba (Sığır vebası yahut mal kıran)
2. Geviş getiren hayvanlarda ve domuzlarda hümmayı kılaiye (Şap yahut tabak hastalığı)
3. Muhtelif nevi hayvanlarda cemre (Dalak hastalığı)
4. Sığırlarda arazi cemre (Yanıkara)
5. Sığırların sari muhiti zatürreesi (Sığırların ciğer ağrısı)
6. Sığırlarda tederrün (Verem)
7. Mandaların barbuni yahut Pasterollozi (Boğaz, hırlama veya çemberleme hastalığı) ve sığırların Pasterollozi

8. Keçilerin sari zatürreesi (Keçilerin oğır ağrısı)
9. Koyun, keçi ve develerde cederi (Çiçek hastalığı)
10. Beygir ve merkep nevilerinde ruam ve urre (Mankafa ve sıracı)
11. Beygirlerin istilai eviyei lenfaiye iltihabı (Salgın beyaz damar hastalığı)
12. Beygirlerin marazı cimarı (Beygir firengisi)
13. Beygir ve merkep nevilerinde ve geviş getirilerde cereb (Uyuz hastalığı)
14. Her nevi hayvanlarda Daülkelp (Kuduz hastalığı)
15. Domuzların sari zatürreesi, vebasası ve hamresi (Kızılık hastalığı)
16. Tuyur pasterollozi (Tavuk kolerası) vebasası, tifüsü ve difterisi (Kuş palazı hastalığı)

İkinci Madde — Bu maddede «keşfiyatı fenniye ile sirayeti tahakkuk edecek diğer emrazi sariye» denilmiştir. Bütün hastalıkların hangilerinin sari olduğu, hangilerinin olmadığı bugün malûmdur. Fakat sari olan, âmili ve tarzı sirayeti malûm bulunan birçok emrazın zabıta Sıhhiye Kanunu ahkâmına tabi olmasına lüzum görülmemiştir. Zabıta Sıhhiye Kanunlarındaki bu maddeden maksat, ilerde lüzum görülürse diğer sari bir hastalığın da ilave edilebilmesidir. Madde bu şekilde kalırsa şimdi sari olduğu bilinen bir marazın ilerde ithaline müsait olmaz. Halbuki asıl maksat budur. Bunun için «keşfiyatı fenniye ile sirayeti tahakkuk edecek diğer emrazi sâriye» şeklinde olmayıp, şumullü ve mutlak bir ifade ile beyan edilmesi iktiza eder. Bu halde hem elyevm sari olduğu malûm bulunan hem de bilfarz ilerde sari olduğu keşfedilecek bir hastalık ithal edilebilir. Madde bu suretle tadil olunmuştur.

Madde 2. — Birinci maddedeki Zabıta Sıhhiye Hayvaniye ahkâmına tabi ve ihbarı mecburi hastalıklar meyanına ilerde lüzum görülürse diğer bulaşık hastalıkların ithaline ve icabedenlerin tayyına İcra Vekâletleri Heyeti mezundur.

Üçüncü Madde — Emrazi sariyenin memleketimiz için en mühimmi şimdiki halde hiç şüphesiz bakari vebadır. Bu hastalık beledi değildir. Âmili muhiti haricinde uzun müddet yapamaz bir yerde zail olduktan sonra hariçten gelmezse tekrar zuhur etmez. Bu cihetle marazın dahilde izalesine çalışılmak ile beraber şark ve cenup hudut-

larımızdan girmemesinin temin edilmesi lazımdır. Bu da ancak ithalatın muayyen kapılara hasrı ile mümkün olur. Şu suretle memleketimizi hastalıktan kurtarabiliriz. Avrupada uzun senelerden beri sığır vebasası bulunmadığı malûmdur, bizde buna muvaffak oluruz. Elverirki icabatı fenniye ve hususiyeti mahalliyyeye göre hareket olunsun.

Madde 3. — Hükümetin teklifi muvafıktır.

Beşinci Madde — Bu madde de «Bulaşık hastalık ârâzi görüldükçe hayvanların kâffesi bilâtazmînat itlaf edilir,» deniliyor. Bu hüküm bulaşık hastalıkların çoğu için muvafıktır, fakat hepsi için değildir. Meselâ ecnebi bir memlekette yüksek kıymetli bir çok beygirler getirilmiş yahut huduttan içeriye kadar büyük bir deve kervanı girmiş, muayenede bunlarda uyuz görülmüş veyahut atlarda beygir frengisi teşhis edilmiş olsa ve geldikleri mahalle iadeleri de mümkün olmasa, maddeye göre bunların kâffesi itlaf edilecektir. Halbuki uyuz tedavi ile geçer, beygir frengisinin ihşa ile sirayet tehlikesi izale edilir. Vakıa şahadetnamesiz hayvan ithal etmek cezayî müstelzimdir. Fakat işe yarayacak hayvanları itlaf etmekte caiz değildir. Zaten bu halde kanunun nüfuzu manevisi yoktur. Kabilî şifa ve sirayet tehlikesinin izalesi mümkün bir hastalığa müsâp bir çok tüvana ve kıymetli hayvanları öldürmeye hiç kimse kıyamaz. Bunun için sirayet tehlikesi kolaylıkla izale edilebilecek kabili şifa hastalıklarda bu hayvanlar itlaf edilmeyip, tecrit olunarak (İktisat Vekâletinden istizandan sonra) icabı icra edilmeli ve yapılacak muamele hastalığın nevi ve mahiyetine göre olmalıdır. Bundan anlaşılıyorki muhtelif hastalıklar için ayrı ayrı mevaddı kanuniyeye ihtiyaç vardır.

Bu maddenin son fıkrasında «İşbu ham mevaddı hayvaniyenin menşelerinde hiç bir bulaşık hastalığın bulunmadığını sahibi vesaikiye ispat edemez veya bilmuayene hastalıklı oldukları anlaşılırsa mevaddı mezkûre bilâtazmînat imha olunur,» deniliyor. Bunları defaten mahvedivermemeli, muayene ile hastalıklı olmadıkları anlaşılabilir ise yahut hastalıklı oldukları halde vesaiti fenniye veya müruru zaman ile zarsız bir hale getirilmeleri mümkün ise (İktisat Vekâletinden istizan olunarak) icabı icra edildikten sonra satılıp bedeli irad kaydedilmelidir.

Madde bu suretle tadil edilmiştir.

Madde 5. — Bulaşık hastalık arazi görüldükçe müsadere ve tecrit olunarak (İktisat Vekâletinden istizandan sonra) marazın nevine göre icabı ifa edilir.

Bunların muayene ile hastalıklı olmadıkları anlaşılabilir ise yahut hastalıklı oldukları halde vesaiti fenniye veya müruru zaman ile zararsız bir hale getirilmeleri mümkün ise (İktisat Vekâletinden istizan olunarak) icabı icra edildikten sonra satılıp, bedeli irat kaydedilir.

Altıncı Madde — Bu maddenin sonunda «Hastalığın zail olduğu resmen bildirilinceye kadar o memleketin hiçbir tarafından katiyen ithal olunmaz» deniliyor. Hastalık zail olur olmaz da ithal edilmemelidir. Marazın intifaından ve bunun tabiatına göre ancak muayyen bir müddet mürur ettikten sonra ithaline müsaade edilmelidir. Bunun maddede sarahatle beyanı muvafık olur. Maddenin son fıkrası bu suretle tadil edilmiştir.

Madde 6. — ... Vasıtai sirayet olacak hayvanat ve mevaddı hayvaniye hastalığın zail olduğu ve son rakamın telef olmasından veya şifa bulmasından itibaren marazın nev'ine göre muayyen bir müddet geçtiği resmen bildirilinceye kadar o memleketin hiçbir tarafından katiyen ithal olunmaz.

Yedinci Madde — Hastalık olan bir yerden getirilen hayvanların bir kısmı devri tefrihte bulunabilirler. Bunlar hastalığı almışlardır, fakat henüz meydana çıkmamıştır. Satıldıktan sonra hastalanarak sirayete sebep olurlar. Bulaşık hastalık arazi göstermeyen hayvanlar karantina bekletirilmekten satılmamalıdır.

Bir de bir güne bulaşık hastalık ârazi göstermeyen hayvanat ve mevaddı demek doğru olmaz. Araz tabiri hastalarda görülen ahvali maraziyeyi ifade eder, mevaddı hayvaniye için kullanılamaz.

Binaenaleyh, «Bir güne bulaşık hastalık arazi göstermeyen hayvanat ve mevaddı ise usule tevfikân satılır» yerine «... bulaşık hastalık arazi göstermeyen hayvanlar karantina müddetini ikmal ettikten sonra usulüne tevfikân müzayede ile satılır ve bu hastalıklardan salim hayvan mevaddı yine müzayede ile satılır» denilmesi lâzım gelir.

Madde 7. — ... Bulaşık hastalık arazi göstermeyen hayvanlar karantinada bekletirildikten sonra usulüne tevfikân müzayede ile satılır ve bu hastalıklardan salim hayvan mevaddı yine müzayede ile satılır ilh...

Onbirinci Madde — Bir yerde sari bir hastalık zuhur eder etmez, henüz intişar etmeden haber alınırsa bunun mücadelede muvaffakiyetin en mühim bir âmili olacağına şüphe yoktur. İhbara mecbur olmadığı halde bulaşık hastalığı haber verene mükâfat vermek pek muvafıktır. Ancak vaadin her vakit in-

cazı lâzımdır. Birinci maddede zikrolunan hastalıklardan herhangi birini ihbar edene meselâ münferit bir ahırda bulunan bir öküzün vereme, bir beygirin uyuza müsip bulunduğunu haber verene de o mükâfatın itası lâzım gelir. Sonra bu mükâfatlar büyük bir yekûn teşkil eder. Halbuki bu maddede istihdaf olunan salgın hastalıklar ve bilhassa sığır vebasıdır. Bunun için umumiyet üzere «Birinci maddede zikrolunan bulaşık hastalıkları» denilmeyip, «Bulaşık hastalıkların salgın olanlarından birini» demek maksada kâfi gelir. Yahut vebayı bakari ve hümmayı kılayeyi ihbar edene yirmi beş lira ve diğerlerini haber verene on lira verilmelidir. Madde bu ikinci şekilde tadil edilmiştir.

Madde 11. — Bulaşık hayvan hastalıklarını ihbara mecbur olmayan herhangi bir şahıs sığır vebasının veya şap hastalığının vukuunu haber verir ve bunun doğruluğu tebeyyün ederse kendisine yirmi beş lira ve birinci maddede muharrer diğer bulaşık hastalıklardan birini ihbar eder ve yine doğruluğu anlaşılırsa on lira mükâfat verilir.

Hükümetin teklifinden yirmi üçüncü madde —

Muhtelit Encümenin tadilinde yirmi birinci madde — Bu maddede «bulaşık veya şüpheli olan hayvanat ve mevaddı hayvaniyenin ve kezalik bunlarla temas ve ihtilâta bulunup da sirayete vasıta olabilecek eşyanın kordon dahilinde bulaşık mıntıkalarından veya tevkif veyahut defnedildikleri mahallerden ihracı memnudur; ihraç olundukları takdirde hasta olanlar bilâ-tazminat itlaf, diğerleri müsadere olunurlar.» denilmiştir. Bunun «Bulaşık hastalıklı veya şüpheli hayvanlar ile bunların mevaddının ve sirayete vasıta olabilecek eşyanın bulaşık mıntıkalarından veya tevkif edildikleri mahallerden ve gömülen mevaddın buldukları yerlerden çıkarılması memnudur, çıkarıldıkları takdirde müsadere ve tecrit olunup, beşinci maddede olduğu gibi, (İktisat Vekâletinden istizan olunarak) hastalığın men'ine göre icabı ifa edilir» şeklinde tadili münasip olur.

Maddenin sonunda «Aynı hastalığa müstait hayvanlar kasaplık olmadıkları takdirde bulaşık mevakiye ithalleri dahi memnudur» deniliyor. İthal olunan hayvanlar kasaplık olur, fakat bir kaç ay sonra kesilmek üzere getirilebilir. Halbuki bunların müntin yerde kalmaları caiz değildir. «Hastalığın nevine göre muayyen bir zaman zarfında kesilmek üzere kasaplık olmadıkları takdirde» şeklinde yazılması muvafık olur.

Madde 21. — Bulaşık hastalıklı veya şüpheli hayvanlar ile bunların mevaddının ve sirayete vasıta ola-

bilecek eşyanın bulaşık mıntıklardan veya tevkif edildikleri mahallerden ve gömülen mevaddın buldukları yerlerden çıkarılması memnudur. Çıkarıldıkları takdirde müsadere ve tecrit olunup, beşinci maddede olduğu gibi, «İktisat Vekâletinden istizan olunarak» hastalığın nev'ine göre icabı ifa edilir. ... Hastalığın nev'ine göre muayyen bir zaman zarfında ke-silmek üzere kasaplık olmadıkları takdirde ilh...

Hükümetin teklifinde yirmi altıncı madde,

Muhtelit Encümen tadilinde yirmi üçüncü madde — Bu maddeyi pek ehemmiyetle tetkike şayan gördüğümünden mütalaamı biraz izahat ile arz ediyorum :

Maddede «Hasta veya hastalarla temasta bulunan bulaşık hayvanlar baytar raporu üzerine itlaf edilir» deniliyor. Şimdiye kadar mevkii mer'iyette olan muvakkat zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye Kanununda itlafa ait maddeler vardır, hangi hastalıklarda hayvan öldürüleceği tayin edilmiştir, diğer memleketlerin zabıtai Sıhhiyei Hayvaniye Kanunlarında da böyledir. Elimizdeki bu kanun lâyihasında nerelerde ve ne zaman itlaf cihetine gidileceği yoktur, bunlar talimatnameye yahut nizamnameye bırakılmaz, hiç olmazsa esaslarının tespit edilmesi iktiza eder. Muvakkat kanuna göre vebayı bakaride, Ruam'da ve Tederrün'de hayvan itlafı lâzım geliyordu. Arazi seririyesini tamamiyle gösteren Ruam'lı beygirleri öldürmek ve tederrün'e müsabiyeti tebeyyün eden inekleri kestirmek icabatı fenniye ve sıhhiyedendir. Bu iki maraz hemen daima gayrı kabili şifa oldukları gibi hasta hayvanların bir yerde bulunması hem kendi neveleri hem insanlar için tehlikelidir. Fakat şimdiye kadar bu hastalıklardan dolayı yalnız bazı şehirlerimizde nadiren hayvan itlaf edilmiştir. Beygirler ekseriya münferit buldukları için Ruam istilâi bir şekilde görülmediğinden çok hayvan öldürülmüyor.

Tederrün, meralarda gezdirilerek beslenmekte olan yerli kara sığırlarımızda nadirdir. Verem en çok ecnebi memleketlerden büyük şehirlerimize getirilip, mülevves ve müntin ahırlarda daima kapalı buldurulan sütçü ineklerinde ziyadedir. Ancak bunların adedi memleketimizdeki yerli sığırlara nispetle pek azdır ve bu sütçü ineklerinin yalnız pek zayıf ve müterakki bir devirde veremli olanları bazen mezbahaya sevk edilerek kestirilmekte ve tazminat verilmemektedir. Halbuki sütü satılan ineklerin tüberkülin zerkiyle muayene edilip, veremli oldukları tebeyyün edenlerini kestirmek zabıtai Sıhhiye Hayvaniye Kanunu muktezasındandır.

Hulâsa hali hazırda Ruam ve Tederrün sebebiyle öldürülen hayvanların adedi ve verilen tazminatın miktarı azdır.

Bakari vebaya gelince, marazın hüküm sürdüğü yerlerde hasta veya şüpheli hayvanlar öldürülüyor. Meselâ bir köyde mevcut iki yüz sığırdan ellisi yahut daha ziyadesi müsap bulunsa yahut şüpheli görölse bunların hepsi itlaf ediliyor. Hastalığı gizlemek mü-tad olduğundan çok defa müteaddit köylerde salgın uzun müddet devam ederek yüzlerce binlerce hayvan tutulduktan ve bunların bir kısmı öldükten sonra haber alınabiliyor. Hemen her vakit bu vaziyet karşısında bulunulduğundan pek çok hayvan itlaf ediliyor. Aradan bir kaç gün geçtikten sonra kalan hayvanların bir kısmı devri tefrihte bulunmalarından yahut yeniden müsap olmalarından naşi tekrar hastalar görülüyor, bunlar da öldürülüyor. Halbuki hasta hayvanlar itlâf edilmeyip, bırakılmış olsa Anadolu kara sığır ırkı vebadan pek hassas olmadığından az bir kısmı telef olur ve sığır vebası had bir maraz olduğu için bunlar bir kaç gün içinde telef olur, hastalık uzun sürmez. Hastaların kısmı azamı da az zamanda şifayap olur ve bundan sonra bedenlerinde amili maraz kalmaz. Hastalıktan kurtulanlar bir müddet geçtikten sonra sirayete sebep olmaz, bunlar marakaza karşı daimî ve kafî muafiyet iktisap ederler. Böyle muafiyet kazanan hayvanlar hastalık geçirmeyenlerden şüphesiz daha kıymetlidirler. Senelerden sonra aynı mahalle bu hastalık tekrar gelse bunlar tamamiyle maffı kalırlar.

Yalnız 1926 senesinde sığır vebası mücadelesine tahsis edilmiş olan 260 000 liranın kısmı azamı itlaf olunan binlerce hayvan için tazminat olarak sarfedilmiş ve bundan başka daha yüz bin lira kadar vacibüt-tediye tazminat borcu kalmıştır.

Hasta ve şüpheli hayvanların itlafına rağmen veba el'an devam etmektedir, hâlâ hastalar mevcuttur. Yalnız kışın münakalât olmadığından şimdi hastalığın in-tişarı devam etmeyerek olduğu yerlerde kalmıştır, yaz gelince her sene olduğu gibi daha yayılması muhtemeldir. Anlaşıyor ki yapılan itlaf ile iş bitmemiştir. İtlaftan maksat vasıtai sirayet olan hastaları ortadan kaldırmaktır. Hasta hayvanların diğerleriyle temas etmemeleri arzu ediliyorsa bunlar itlaf olunmayıp, tecrit edilmek ile maksat yine hâsıl olur. İhtilât vukubulmadıkça ve vasıtai sirayet olacak mevad nakledil-medikçe veba bir ahırdan yanındaki ahırlara bile si-

rayet etmez. Hastaları bertaraf etmek kolaydır, fakat bununla sirayet tehlikesi izale edilmiş olmaz.

Hastalığın hüküm sürdüğü mahaller müntin ifragat ve ifrazat ile mülevvestir. Marazın amili hastaların bedeninde mevcut olduğu gibi aynı zamanda bir müddet hariçte de bulunur, bundan da sirayet vukubulabilir. Şuraya buraya biraz kireç atmak yahut müzadı taaffün bir mahlül serpmekten fayda memûl değildir. Bir köyün böyle izalei intanına çalışmak beyhudedir. Bu hususta sarfolunan emekler heba, kullanılan eczai kimyeviye vesaire heder olur. Zaten bu dezenfeksiyon işi çok yerde faydasız masraflara sebep olur.

Hastalar şifayab olduktan sonra amili marazın uzun müddet uzviyette kalacağı ve diğerlerine zerkolunan serumun verdiği muafiyet zail olduğu zaman şifayab olan bu hayvanların vasıtai sirayet olacakları düşünülerek itlaf cihetine gidiliyor ise bu nokta nazardan da fayda memûl değildir. Çünkü bir yerde mevcut bulunan hastalar itlaf olunuyor, fakat o güne kadar hastalığı geçirmiş olan hayvanların öldürülmesine kadar bittabi gidilemiyor, hastalık geçirenlerin sirayete sebep olacakları farzediliyor ise bunlar ile de sirayetin vukubulacağını kabul etmek lâzım gelir. Halbuki tamamiyle şifayap olmuş hayvanların uzviyetlerinde marazın âmili uzun müddet yaşamaz.

Basit usûl ile de olsa, ziyadece miktarda ve iki üç defa zerkolunan veba serumunun verdiği muafiyet zail olmadan hastalar telef veya şifayap olacaklarından bunları itlafa hatta behemahal tecride bile lüzum yoktur. Binaenaleyh hastalık olan mahallere kordon konup, bir taraftan serum tatbik edilirken diğer taraftan hayvan öldürülmemelidir. Sığır vebasında itlaf, ancak salim bir muntıkaya bir suretle hastalık girerse ve hususiyle henüz bir iki hayvan musap olduğu zaman haber alınıp, çabuk yetişilir ise o vakit hastalar ve ihtilât etmiş olanlar, fakat bir kısmı değil hepsi, öldürülerek o muntıkada marazın tohumu mahvedilebilir, bu halde serumsuz bile muvaffakiyet hâsıl olur.

Uzun senelerden beri veba bulunmayan memleketlerde serum darülistihzarları yoktur. Buralara bir gün hariçten hastalık gelse intişar etmeden derhal itlaf ile marazın tohumunun mahvına çalışılır.

Bizde de salim bir muntıkada zuhur etse yapılması lâzım gelen budur. Fakat vebanın intişar etmiş olduğu memleketlerde itlâfa gidilmez. Muvakkat zabıtai Sıhhiye Kanununda geçen vebada hayvan itlâfi marûz keyfiyetle meşuttur. Yoksa her bir köyünde, daima birbiriyle ihtilât eden ve aynı merada beraber

gezen sürüler ile sığır bulunan bir memlekette, yüzlerce köyde binlerce müsap mevcut olduğu zaman yarısından ziyadesi kurtulacak olan bu hayvanların itlâfına cevaz verilemez ve defaten her tarafta hastaların ve ihtilât etmiş olanların hepsi - yani hemen bütün hayvanat - öldürülemeyeceğinden kısmen yapılacak olan itlâftan bir fayda da beklenemez.

Hiçbir hayvan itlâf etmeden memleketimizin sığır larını vebadan kurtarmak mümkündür. Bakari vebaya karşı müessir bir serum mevcut olduğu malûmdur. İyi istihzar edilmiş veba serumu şeraii fenniye ve mahalliyeye ve hususiyeti hale göre tatbik edildiği takdirde hastalık ne kadar vahim ve şiddetli olursa olsun hiçbir hayvan itlaf edilmeden bir köyde veya çiftlikte on beş ve nihayet yirmi günde izale olunabilir. Binaenaleyh serum tatbik edecek bütün kuvvet cem edilerek defaten yapılacak hücumlarla senelerden beri devam etmekte olan vebayı bakari az zamanda memleketten defedilir.

Hâsılı serum istihzar ve tatbik edilirken ve bu husus için bir çok masraf ihtiyar olunurken her yerde hasta ve şüpheli hayvanların itlafı doğru değildir. Bizde şimdi serum istimalinde tatbik edilmekte olan usûl, basit usûl denilen yalnız serum zerkinden ibarettir. Yalnız serum ile husule gelen muvakkat muafiyet sirayet tehlikesinin az bir zamanda bertaraf olacağı ve serum zerkolunan hayvanların yeni bir intandan vika ye edileceği muhakkak ise kâfi gelir. Basit usûl bu şart ile tavsiye edilir. Fakat yeniden sirayet tehlikesi bulunduğu takdirde yalnız serumdan iyi bir netice beklenemez. Çünkü bu sirayet tehlikesine karşı sığır vebasının münteşir bulunduğu bir muntıkada zerkiyat yapılan hayvanları aylarca ve belki senelerce etrafiyle ihtilâttan menetmek iktiza eder, buna imkân yoktur. Binaenaleyh basit usûl hastalık münteşir bulunmadığı takdirde serumu ziyadece miktarda zerketmek ve bir kaç gün faslılar ile tekrar etmek şartıyla muvafık gelir. Fakat serum bir defa zerkedilip icabı veçhile takip olunmayarak ve müşahedatı seririye ile derececi hararetler bir deftere muntazaman kaydedilmeyerek bırakılıp gidilirse hastalık münteşir olmasa da önü alınamaz, devam eder gider. Zerkiyattan bir müddet geçip, muafiyet zail olduktan sonra hayvanların hariçten tekrar sirayete maruz olacakları melhuz ise muhtelit usûl denilen usûl tatbik olunarak, çiçek aşısı ile husule gelen muafiyet gibi hayvanlara senelerce devamlı bir muafiyet kazandırmak lâzım gelir. Memleketimizde bugün bu usûl tatbik olunmuyor. Tecrübesi icra ve ayarı tayin edildikten sonra sevk edilmiş mü-

essir bir serum ile hususiyle kara sığır ırkında şeraitine riayetle yapılan muhtelit usûlün hiçbir mahzuru yoktur. Muhtelit usûl üzere telkiyat yapılan yerlerde hastaların itlaf ve tecrit edilmeyeceği de aşikârdır.

Bu usûlde telkiyat yapılan bir mahalle vaz edilmiş olan kordon kaldırıldıktan sonra etrafta veba devam etse de, burada tekrar sirayetle hastalık zuhur etmez. Binaenaleyh burası sonradan başka tarafa sirayete de sebep olmaz. Veba serumu vaki olduktan başka şafi de olduğundan marazın birinci devrinde bulunan hastalar da kurtarılabilir. Elde mebzûl serum bulundurulup, bilhassa muhtelit usûl tatbik olunan mahallerde hastalardan kıymeti yüksek olanlara şafi olmak üzere kullanılarak bunların telefata da mani olmaları, serveti memleket muhafaza edilmelidir. Hayvanların öldürülmediği ve bilâkis tedavi olunduğu görülünce bir mahalde hastalık zuhur eder etmez, hiç gizlenmeyerek haber verilir, bunun istihbara çok faydası olur.

Hulâsa vebayı bakari serumundan hakkiyle istifade edilerek umumî surette her yerde bütün hasta veya şüpheli hayvanların itlâfi cihetine gitmekten vazgeçilip, şüphesiz yine kâfi miktarda itası lâzım olan mücadele tahsisatının kısmı azamî tazminatla verilmemeli, bu tahsisat mücadelede katî muvaffakiyet istihsalini temin edecek cihetlere sarfolunmalıdır. Şüphesiz buna mücadelede çalışanların terfihi ve tamamıyla muvaffak olanların ayrıca taltifi de dahildir. Vakıa vekâleti aidesi vebayı bakarinin ehemmiyeti derecesinde ve daima büyük bir endişe içinde her ne mümkün ise yapmak azminde meşgul olmuştur. Memurin de çok zahmet çekerek çalışmaktadırlar. Fakat takip olunan mücadele sistemi gayeye vüsülü tamamıyla temine kâfi olmadığı için matlup netice ki, memleketi bu afetten büsbütün kurtarmaktır - şimdiye kadar elde edilememiştir.

Şu maruzatımdan maksat bütün zabıta sıhhiye kanunlarında olduğu gibi bu kanunda da birinci maddede zikrolunan hastalıkların her birine karşı tatbik olunacak zabıta sıhhiye esasatının tayini ve tazminat itasını müstelzim hayvan itlafının hangi hastalıklarda icra edileceğinin ve hususiyle bakari vebada her yerde hayvan öldürülmemesi için bunun hangi şeraitte münhasır olacağına tespiti lüzumunu beyan etmektedir. Zabıta sıhhiye tedabiri, sarî emrazın tabiatlarına ve tarzı sirayetlerine göre tehâlûf ettiği için, bütün zabıta sıhhiye kanunları ahkâmı umumiyeye ve ahkâmı hususiyeden mürekkeptir. Bu kanun lâyihası yalnız birinci kısımdan ibaret olduğundan ikinci kısmın da

hemen tertip ve tanzimi elzemdir. Zabıta sıhhiye esasatına ait mevaddın talimatname veya nizamnameye bırakılması muvafık olmaz. Zaten külfet tahmil eden ahvalde kanuna ihtiyaç bulunduğu aşikârdır. Bu yirmi üçüncü madde ile diğer bazı maddeler ahkâmı hususiyeye mevcut olmadıkça tatbik ve icra edilemeyeceğinden şu noksanın bir an evvel ikmalî ve maddede itlâfın, marazın nev'ine göre, ancak ahkâmı kanuniyeye tevfiқан icra edilebileceğinin zikri lâzımdır. Binaenaleyh bu madde o veçhile tadil edilmiştir.

Madde 23. — Hasta veya hastalar ile temasta bulunan bulaşık hayvanların, marazın nevine göre işbu kanunun ahkâmı hususiyesindeki maddelere tevfiқан itlafı lâzım geliyor ise, baytarın raporu üzerine itlaf edilir.

Hükümetin teklifinde otuz üçüncü madde,

Muhtelit Encümenin tadilinde yirmi dokuzuncu madde — Madde (A) fıkrasında «hastalığın ârazını vazihan gösterdiğinden dolayı öldürülen hayvanların ilh... ..» denilmiştir. Halbuki arazi maraziye vazihan görülsede bazı teamüller ve bakteriyolojik muayeneler ile teşhisin teyidi lâzım gelir, terakkiyatı fenniye bunu icabediyor. Binaenaleyh arazi maraziyenin vazihan müşahedesi her vakit itlafa kâfi gösterilmemek ve teşhisin kesbi katiyet etmesi için yapılan bazı teamüller ve muayeneler sebebiyle hakkından fazla tazminat verilmemek için bu fıkra «öldürülen hayvanlardan hasta iken, vazihan âraz göstermiş olanlar ilh...» tarzında yazılmak iktiza eder, fıkra bu şekilde tadil edilmiştir.

A) Öldürülen hayvanlardan hasta iken, vazihan âraz göstermiş olanların mahalli rayiç üzerinden kıymetlerinin yarısı,

(B) fıkrasının da biraz değiştirilmesine lüzum görülmüştür: Bir hayvan şüphe edilen bir maraza yamüsaaptır veya değildir, bu ikisinin ortası olmaz. Teşhis nasıl yapılırsa yapılsın hüküm değişmemelidir. Kati bir teşhis vâz edilemez ise bu sebeple tazminatı az vermek doğru olmaz. Ancak ruam gibi bir hastalıkta henüz vazihan arazi göstermeyen hayvandan sahibi bir müddet daha istifade edebilir, yahut maraz inzarı mutlaka mühlik olan devirde bulunmadığından hayvanın şifayab olması muhtemeldir. Bunun için tazminatın (A) fıkrasındakinden yüksek nispette olmak üzere hayvanın kıymetinin dörtte üçü olması muvafıktır. Fıkra bu maksadı ima ve ifham edebilecek ve (A) fıkrasının muaddel şekliye taarruz etmeyecek surette tadil edilmiştir.

B) Hastalık henüz arazını vazihan gösterecek bir devirde olmayıp da bazı teamüller veya bakteriyoloji muayeneleri ile teşhis konarak öldürülen hayvanların mahalli rayiç üzerinden kıymetlerinin dörtte üçü,

(C) fıkrası, diğer iki keyfiyette de tazminatın tamam verilmesi iktiza eder :

1. Öldürülüp de fethi cesette görülmesi lâzım gelen afatı teşrihiyenin bulunmaması ile veya bakteriyoloji muayenesi ile hayvanın şüphe edilen hastalığa müsabiyeti tahakkuk etmez ise,

2. Vaki suretiyle yapılan bir telkih yüzünden hayvan telef olursa,

Bunlar ilâve edilerek fıkra tadil olunmuştur.

C) Hastalar ile temasından dolayı şüpheli bulduklarına binaen itlaf edilen yahut, öldürülüp de fethi cesetlerinde görülmesi lâzım olan afatı teşrihiyenin bulunmaması veya bakteriyoloji muayenesi ile şüphe edilen hastalığa müsabiyetleri tahakkuk etmeyen veyahut vaki suretiyle yapılan bir telkih yüzünden telef olan hayvanların mahalli rayiç üzerinden kıymetlerinin tamamı verilir.

D) Muhtelit Encümenin tadili muvafıktır.

(H) fıkrasına ecnebi memleketlerden getirilip, hastalığın nev'ine göre devri tefrih kadar bir müddet geçmeden hastalanmaları ile memlekete ithallerinden evvel müsap buldukları anlaşılan hayvanlar itlaf edildikleri takdirde tazminat verilmeyeceğinin ilâvesine lüzum görüldüğünden fıkra o suretle tadil edilmiştir.

H) İtlaf olunan hayvanlar müessesatı resmîye ile belediyelere ait ise yahut bunların sahipleri hastalığı vaktinde haber vermemiş ise veyahut ecnebi bir memlekette getirilip, hastalığın nev'ine göre devri tefrih kadar bir müddet geçmeden hastalanmaları ile memlekete ithallerinden evvel hastalığı almış oldukları anlaşılırsa bunlar için tazminat verilmez.

Hükümetin teklifinde otuz dördüncü madde,

Muhtelit Encümenin tadilinde otuzuncu madde — Kıymet tayininde hayvan sahibi reye iştirak ettirilip, vasatı alınmasını muvafık görmüyorum. Hayvan sahibi bitaraf değildir, hayvanının kıymetini beş on mislini yazabilir. Bu halde vasatı kıymeti hakikiyeden pek fazla çıkar. Yalnız bir fikir hâsıl etmek için, sahibine hayvanının kıymeti sorulabileceği aşîkârdır, madde bu suretle tadil edilmiştir.

Madde 30. — Öldürülecek hayvanların kıymetleri mahalli rayiç esas olarak mahallin zabıtai sıhhiye hayvaniye komisyonu tarafından gizli rey ile tayin ve badehu vasatı alınmak suretiyle tespit olunur.

Hükümetin teklifinden otuz altıncı madde,

Muhtelit Encümenin tadilinde otuz birinci madde — Menşe ve sıhhat şahadetnamelerini aramak için her rastgelenin müdahalesini muvafık bulmuyorum. Bu vazifenin kır karakollarına, gümrük ve muhafaza memurlarına ve baytarlara bırakılması münasip olur.

Madde 31. — Her nevi hayvanların ve hayvan mevaddının nakil ve sevki menşe ve sıhhat şahadetnamesiyle yapılır. Baytarlar, gümrük ve muhafaza memurları ve kır karakolları zabıtası bu şahadetnameleri pazar ve panayırlarda, iskele ve istasyonlarda ve geçitlerde aramakla mükelleftirler.

Hükümetin teklifinde kırkıncı madde,

Muhtelit Encümenin tadilinde otuz üçüncü madde — Her nahiyede ve kazada muayyen günlerde açılıp kapanan bir hayvan pazarı bulunamaz. Alım satımın münhasıran pazarlarda yapılmasına imkân yoktur. Memleketin her yerinde tatbik olunamayacak bir şey kanuna ithal edilmemelidir. Maddenin tamamının kanundan çıkarılması yahut bu pazarların vilâyet merkezlerine hasredilmesi muvafık olur zannediyorum.

Madde 33. — Her vilâyet merkezinde muayyen günlerde açılıp kapanan bir hayvan pazarı bulunur, ilh...

Muhtelit Encümenin tadilinde otuz sekizinci madde — Bu maddede «kamyonlar dahilinde transit olarak imrarına müsaade edilir.» denilmiştir. Vebayı bakari gibi bir hastalıkta hayvanlar kamyonla nakledilirken hususuyle geceleri köylerde ve hanlarda kalmakla sirayet vukubulabilir. Kamyonlar ile nakliyata müsaade olunmazsa ihtiyatlı hareket edilmiş olur.

Madde 38. — Bulaşık hastalıklı olan mevkilerden bu hastalığı sirayeti tabiiye alabilecek hayvanların menşe ve sıhhat şahadetnameleri dahi olsa geçirilmeleri memnudur. Ancak vagonlar ve merakibi bahriye ile transit olarak imrarlarına müsaade edilir.

3 Şubat 1928

Bursa Mebusu

Müderriş Doktor Refik

Ticaret Encümeninin Tadili

Hayvanların Sağlık Zabıtası Hakkında Kanun

Madde 1. — Bu kanunda :

A) Hastalıktan şüpheli tabiri, hastalığın gayrı vazih ve gayrı tâm ârazını irae eden,

B) Sirayetten şüpheli tabiri, hastalığın hiçbir arazını irae etmemekle beraber hastalığı almış olduklarına hükmolunan hayvanlar manasında kullanılmıştır.

Birinci Kısım
Umumi Hükümler
Birinci Fasıl
Umumi Maddeler

Madde 2. — Bu kanunun hükümlerine tabi ve ihbarı mecburi olan bulaşık hastalıklar şunlardır :

1. — Sığır ve mandalarda vebayı bakarı (Sığır vebasası veya malkıran)
2. — Çift tırnaklı hayvanlarda hümmayı kılâi, (Şap veya tabak hastalığı)
3. — Muhtelif nevi hayvanlarda hacere (Dalak hastalığı)
4. — Sığırlarda arazi hacere (Yanıkara)
5. — Sığırların sarı muhiti zatürreesi (Sığırların ciğer ağrısı)
6. — Sığırlarda tederrün (Verem)
7. — Mandaların barbuni yahut pastorellöji (Boğaz hırlama veya çemberleme hastalığı) ve sığırların pastorellöji
8. — Keçilerin sarı zatürreesi (Keçilerin ciğer ağrısı)
9. — Koyun, keçi ve develerde cederi (Çiçek hastalığı)
10. — Beygir ve merkep nevilerinde ruam ve urre (Mankafa ve sıracı)
11. — Beygirlerin istilâi eviyef lenfaiye iltihabı. (Salgın beyaz damar hastalığı)
12. — Beygirlerin marazı cimâi (Beygir firengisi)
13. — Beygir ve merkep nevilerinde ve külin getirenlerde cereb (Uyuz hastalığı)
14. — Her nevi hayvanlarda datülkelp (Kuduz hastalığı)
15. — Domuzların sarı zatürreesi, vesâi hamresi (Kızılık hastalığı)
16. — Tuyûr pasterollöji (Tavuk kolerası) vebasası tifüsü ve difterisi (Kus palazı hastalığı)

Madde 3. — İkinci madde mucibince ihbarı mecburi hastalıklar meyanına ilerde lüzum görülürse diğer bulaşık hastalıkların dahi ithaline ve bunlardan icabedenlerin tayyına İcra Vekilleri Heyeti mezundur.

İkinci Fasıl

Hudutlarda Sağlık Zabıtası

Madde 4. — Rüsumat idareleri olan ve İktisat Vekâletince hayvan ve mevaddının girip çıkmasına tahsis kılınan mevkiiler ve iskeleler bulunan mıntikalarda ecnebi memleketlerden Türkiye'ye ithal ve Türkiye'den ecnebi memleketlere ihraç olunacak her nevi hayvan ve hayvan mevaddının bu mahallerden geçirilmesi mecburidir.

Hemhudut devletlerle yapılmış olan itilafnameler ahkâmı mahfuzdur. Buralarda hudut baytarlarının idaresi altında bir tahaffüzhaneye ve lüzumu kadar alât ve ilâçlar ve gardiyanlar bulundurulur.

Madde 5. — Memleketin kara, su ve hava yollarından herhangi vasıta ile olursa olsun ithal olunacak hayvan ve hayvan mevaddının sıhhi ahvaline ve menşelerinde hastalık olmadığına dair resmi bir baytar tarafından tanzim olunmuş ve Türkiye Cumhuriyeti şebenderliğinden ve bulunmayan yerlerde mahalli hükümetleri tarafından musaddak bir menşe ve bir sağlık şahadetnamesinin ibrazı şarttır.

İşbu şahadetnamelerde hayvanların şekil, adet ve cinsleri, hayvan mevaddının miktarı ve nev'i ve ambalajlarının şekli ve sahibinin ismi ve mevrit ve mahreci yazılır.

Birinci fıkra mucibince memlekete ithal olunacak hayvanlar ile hayvan mevaddının şahadetname ve sıhhi ahvallerine dair iptidai muayeneleri hudutlarda, merakibi bahriye veya şimendiferler içerisinde, intihâi muayeneleri ise İktisat Vekâletince hudutlarda gösterilecek olan mahallerde baytar memurları tarafından yapılır ve bulaşık hastalıklardan salim oldukları tasdik edildikten sonra girmelerine müsaade edilir.

Madde 6. — Hayvanların girip çıkmalarına mahsus muayene yerlerine, iskele ve istasyonlara şahadetnamesiz olarak getirilen hayvanlar ve hayvan mevaddı veya her hangi bir bulaşık hastalıklı hayvan reddolunur. Reddi mümkün olmayan veya her hangi mıntikanın muayyen mevki, iskele ve istasyonları haricinde ithalat vukuunda hastalık arazı göstermeyen hayvanlar üç hafta müddetle sahibi hesabına karantinaya alınıp, bulaşık hastalıklardan masun oldukları tebeyyün ettikten sonra serbest bırakılır. Fakat bulaşık hastalık arazı görüldükte hayvanların kâffesi müsaderede edilerek bu kanunun ikinci kısmında münderiç hususi hükümler dairesinde muameleye tabi tutulurlar. Şahadetnamesiz olarak gelen ham hayvan mevaddı menşesinde bulaşık hayvan hastalığı bulunmadığına dair vesaikin tedarik ve ibrazına kadar sahibinin hesabına olmak üzere karantinada tutulur. İşbu ham hayvan mevaddının menşelerinde hiç bir bulaşık hastalık bulunmadığını sahibi vesaikiye isbat edemez ve bilmuayene hastaliksız oldukları tebeyyün ederse müsaderede ve hastalıklı oldukları anlaşılırsa bilâtazminat imha olunur.

Madde 7. — Bulaşık hayvan hastalığı zuhur eden ecnebi bir memleketin bulaşık mevkiilerinden vasıtai sirayet olabilecek hayvanlar ile hayvan mevaddının

ithali hududun her tarafından veya bir kısmından men edilir. Eğer o memlekette hastalık salgın bir halde ise, vasıtai sirayet olabilecek hayvanlar ile hayvan mevaddı hastalığın zail olduğu ve son vakanın telef olmasından veya şifa bulmasından itibaren marazın nev'ine göre muayyen bir müddet geçtiği resmen bildirilinceye kadar o memleketin hiç bir tarafından katiyen ithal olunmaz.

Madde 8. — Hastalık olduğundan dolayı kapatılmış olan hudutlardan hilâfi memnuniyet ithal edilen hayvanlar ile hayvan mevaddı, tanzim edilecek ve hazır bulunanlar tarafından imzalanacak olan zabıt varakasına müsteniden derakap müsadere olunur. Müsadere edilen hayvanlarda bulaşık arazi görülürse işbu kanunun ikinci kısmında münderiç hususi hükümler dairesinde muameleye tabi tutulurlar.

Karantina müddetini ikmal edip, bulaşık hastalık arazi göstermiyen hayvanlar ile bu hastalıklardan salim bulunan hayvan mevaddı usulüne tevfiakan müzayedeye ile satılır.

Müsadere edilip de satılan hayvanlar ile hayvan mevaddının esmanının rub'u haber verene ikramiye olarak verilir.

Üçüncü Fasıl

İhbar ve İstihbar

Madde 9. — Bir mahalde bulaşık ve salgın hastalığı veya esbabı meçhul hayvan vefiyatı görülürse sahipleri veya celebler veya hayvanlara bakanlar köylerde muhtarlara, çiftliklerde çiftlik sahibi veya kâhya veya çiftçi başı, seyyar sürülerde sürü sahipleri veya muhafızları veya çobanları veya serbest baytar veya nalbantlar en yakın köy muhtar veya jandarma karakoluna veya nahiye müdürlerine, şehir ve kasabalarda ise belediye reislerine veya mahallin baytar memuruna veya zabıtaya, merakibi bahriyede kaptana ve kaptanlarda rüsumat idarelerine, şimendiferlerde istasyon memur veya zabıtasına, Hudutlarda gümrük zabıta veya baytar memuruna ilmuhaber mukabilinde ihbar ve onlarda mahallin en büyük mülkiye memuruna veya baytarına ve müşkülât halinde ise muhaberesi en kolay mahalli hükümete malumat ita-sıyla mükelleftirler.

Madde 10. — Bulaşık hayvan hastalığının hüküm sürdüğü mevkilere yakın mahallerde bir hayvanın hastalanması dahi behemahal ihbarı icabeder.

Madde 11. — Bulaşık hayvanat hastalıklarını ihbara mecbur olmayan her hangi bir şahıs sığır vebasının veya şap hastalığının vukuunu haber verir ve bunun doğruluğu tebeyyün ederse kendisine yirmi

beş lira ve ikinci maddede muharrer diğer bulaşık hastalıklardan birini ihbar eder ve yine doğruluğu anlaşılırsa on lira mükâfat verilir.

Madde 12. — Askeri kıtaata ait hayvanlar arasında zuhur eden hastalıkların mücadelesi ve hastalığın kaldırılmasına ait işbu kanun ile nizamnamesinin tatbik ve icrası ciheti askeriye aittir. Ancak hastalığın sureti zuhuru ve mahiyeti ve itihaz edilen tabir ciheti askeriyece mahalli hükümetine bildirilir. Ahali hayvanlarında zuhur eden bulaşık hayvan hastalıklarının zuhur ve mahiyeti hakkında da mahalli hükümet tarafından o yerdeki en büyük askeri kumandanlığına malumat verilir.

Madde 13. — Ecnebi memleketlerde bulaşık hayvan hastalıklarından biri zuhur ettikte oranın sefir veya şebenderinin veyahut hudut boyundaki idare memur veya zabıtasının hastalığı haber alır almaz iktisat vekâletine bildirmesi mecburidir.

Madde 14. — Bulaşık hayvan hastalığını gizleyen veya ihbarda özürsüz olarak gecikenler hakkında 63 ve 64 ncü maddeler hükmü tatbik olunur.

Dördüncü Fasıl

Hastalık Zuhurunda Alınacak

Umumi Tedbirler

Madde 15. — Hastalığı haber alan makam derhal baytar celbine teşebbüs etmekle beraber baytar gelinceye kadar hemen hastalık mahalline icabı kadar kuvvet göndererek hasta, bulaşık ve şüpheli olan hayvanları yekdiğerinden tefrik ve tecrit ve ihtilaftan men ve lüzumu veçhile kordonlar vaz ve keyfiyeti etraf köy ve kasabalara ilân eder.

Madde 16. — Bir mahalde hayvan hastalığı olduğunu haber alıp, baytar memuru derhâl hareketle en kısa bir müddet zarfında hastalık mevkiine yetişmeye mecburdur.

Madde 17. — Baytar, muvassalatında mahiyeti marazı tayin menşei ve vasıtai sirayeti tahkik edip, marazın itfası için icabeden tedabiri müş'ir bir rapor tanzim eder. Bu raporun mevkii icraya vaz'ı için baytarın riyaseti altında mülkiye veya zabıtaca tayin edilecek memurlar ile köy ihtiyar meclisinden mürekkep bir komisyon teşkil olunur.

Bu komisyon hastalığın imhasına kadar mahallinde icrayı faaliyete memur olup, kanun, nizamname ve memur baytarın tarifati dairesinde her türlü sıhhi tedbirleri tatbik ve icraatını mazbata ile vilâyet hayvan sağlık zabıtası komisyonuna bildirir.

Madde 18. — Ahvali acilede memur baytar, komisyonunun müdahalesinden evvel hastalığın sirayetini men hususunda icabeden tedbirleri icra eder.

Madde 19. — Hastalığın mahiyeti tahakkuk ettik- te civar köylere, nahiye, kasaba ve şehirlere en seri surette haber verilmekle beraber vali tarafından da keyfiyet civar vilâyetlere ve İktisat Vekâletine bildirilir.

Madde 20 — Hastalığın etrafa intişarı tehlikesi bulunup da mahalli zabıta ile muhafazası mümkün olamıyan kordonlar askerlerle takviye kılınır.

Madde 21. — Bulaşık hastalıklı veya şüpheli hayvanlar ile bunların mevaddının ve sirayete vasıta olabilecek eşyanın bulaşık mıntıkalarından veya tevkif edildikleri mahallerden ve gömülen mevaddın buldukları yerlerden çıkarılması memnudur. Çıkarıldıkları takdirde müsadere ve tecrit olunup, işbu kanunun ikinci kısmında münderiç hususi hükümler dairesinde muameleye tabi tutulurlar. Aynı hastalığa müstait hayvanların hastalığın nev'ine göre muayyen bir zaman zarfında kesilmek üzere kasaplık olmadıkları takdirde bulaşık mevkie ithalleri dahi memnudur.

Madde 20. — Hastalığa veya sirayete maruz bulunan hayvanların nizamnamesine göre tedavi ve telkihi yalnız memur baytar veya memuriyeti iktisat Vekâleti tarafından musaddak baytarlar tarafından icra veya bunların tahtı nezaretinde aşıcılar tarafından ifa olunur.

Madde 23. — Hasta veya hastalarla temasta bulunan hayvanların hastalıkların nev'ine ve bu kanunun ikinci kısmındaki hususi hükümlere göre itlaf edilmeleri lüzumu takdirinde bu muamele zabıta vazifesiyle mükellef olanlar tarafından icra edilir ve bu hususta bir zabıt varakası tutulur.

Madde 24. — Telef olan veya edilen hayvanların lâşeleri nizamname ahkâmına göre kısmen veya tamamen imha veya sahibine iade olunurlar. Bulaşık veya hasta hayvan ahırları dahilinde bulunan ve hastalığın sirayetine vasıta olacak olan her nevi eşya ve mevaddan fennen tathiri kabil olanlar baytar nazareti altında tathir ve olmayanlar ihrak edilirler. Bulaşık ahır veya bulaşık veyahutta hasta hayvanlarla temasta bulunan kimseler dahi tathirâtı fenniyyeye tabi tutulurlar.

Madde 25. — Hastalığın hüküm sürdüğü mahallerde kurulan pazar ve panayırlarda o hastalıktan müteessir olabilecek hayvanat envainın bir arada toplatılmaları veya satılmaları men veya pazar ve panayır yerleri kâmilen seddolunabilirler.

Hastalığa müstait hayvanların o gibi yerlerde meraya gönderilmeleri veya sürü halinde idare olunan-

ların diğer sürülerle temasları ve olunmayanların ise sürü halinde toplatılmaları dahi men olunabilir.

Madde 26. — Bir mıntıkada hastalık salgın bir şekil aldığı zaman o mıntıkanın iskele veya istasyonları veya umumi yolları hastalığın itfasına kadar aynı hastalıktan müteessir olan hayvanlara karşı sed ve tatil olunabilir.

Madde 27. — Hasta veya şüpheli olup, ihtilattan men edilecek hayvanların tecridine mahsus ahırlar ve telef olan veya itlaf olunanların defnine mahsus mefkenler, memba, nehir, yol kenarlarından uzak mahallerde tefrik ve ihzar olunur.

Madde 28. — Hastalığın tamamen zail olduğu ve sirayet tehlikesi kalmadığı ve nizamnamede münderiç karantina müddetinin ikmali memur baytar tarafından raporla bildirildikten sonra kordonlar ref ve keyfiyet mahallin en büyük mülkiye memuru tarafından civar köy, kaza ve vilayetlere ilân ve İktisat Vekâletine de iş'ar edilir.

Beşinci Fasıll

Bulaşık Hayvan Hastalıklarına Karşı Tahaffuzi Tedbirler ve Memleket İçinde Hayvanların Nakil ve Ticareti

Madde 29. — Her cins hayvan ve hayvan mevaddı nakliyat ve sevkiyatı hem menşe ve hem sağlık şahadetnameleri ile yapılır. Şahsi ihtiyacata mahsus olmak üzere naklolunan hayvan mevaddı menşe ve sağlık şahadetnamelerine tabi değildir. Bilûmum polis, jandarma, zabıtai belediye, gümrük ve muhafaza memurları ve baytarlar işbu şahadetnameleri pazar ve panayırlarda, iskele ve istasyonlarda veya kır karakollarında aramakla mükelleftirler.

Otuz birinci madde ahkâmı mahfuzdur.

Madde 30. — Menşe şahadetnameleri nümunesi vevhile köylerde muhtar, şehir ve kasabalarda belediyeler tarafından meccanen ve serian verilir. İşbu şahadetnameleri çiftçilerle seyyar sürü sahipleri en yakın köy muhtarından alırlar.

Sağlık şahadetnameleri hayvanları muayene ettikten sonra memur baytarlar tarafından verilir. Sağlık şahadetnamesi talep eden kimselerin muayene edilecek olan hayvanları uzak yerlerde buldukları takdirde baytarın yol masrafı hayvan sahibi tarafından verilir.

Menşe şahadetnamelerinin hükmü yazıldığı tarihten itibaren iki ay ve sağlık şahadetnamelerinin hükmü ise on beş gündür.

Sağlık ve menşe şahadetnameleri pula tabi değildir.

Madde 31. — Muayyen günlerde açılıp kapanması mutad hayvan pazarı bulunan mahallerde hayvan alım

satımı bu pazarlarda yapılır. İşbu pazarlara gelecek hayvanların yalnız menşe şahadetnamelerinin bulunması kâfidir. Ancak tuyûr gibi küçük hayvanlardan menşe şahadetnamesi dahi aranmaz. Pazarlarda bulaşık hastalıklı olan hayvanların tecridine mahsus bir tahaffuzhane bulundurulur. Pazarlar ve bu pazarlara getirilen bilcümle hayvanlar belediye, zabıta ve varsa memur baytarlar tarafından sureti daimede teftiş ve murakabe edilirler. Hayvan pazarları Belediye Kanunu mucibince yapılacak mezbahalar civarında, panayır yerleri ise memleketin münasip bir mahallinde tesis ve dağıldıktan sonra belediyeler tarafından tathir ettirilir.

Madde 32. — Muayyen zamanlarda açılacak bir kaç vilâyete şamil büyük hayvan panayırılarının zamanı küşadı ve müddeti devamı laakâl on beş gün evvel İktisat Vekâletine ihbar ve buradan müsaade istihsal olunur.

Madde 33. — İktisat Vekâletince ilân edilecek mahallerden hükümeti mahalliyeye müracaatla müsaade almadan ceplerin hayvan toplamaları veya hükümetin müsaadesiyle muayyen mevakiden toplanan hayvanların muayenesiz ve şahadetnamesiz imrar edilmesi ve ettirilmesi memnudur.

Madde 34. — Her nevi hayvan sürülerinin seyrü seferleri nizamnamesi ahkâmına tabidir.

Madde 35. — Gerek hayvan ve gerek araba ile nakliyeciliği sanat ittihaz edenlere belediyelerce verilen ruhsatnamelerde hayvanların eşkâli dahi dercedilir.

Bu gibi sanat erbabı da hayvanlarını her altı ayda bir defa mahallin belediye veya hükümet baytarlarına muayene ettirip ruhsatnamelerini vize ettirmeye mecburdurlar.

Madde 36. — Bulaşık hastalıklı olan mevkiilerden, o hastalığı sirayeti tabiiye ile alabilecek hayvanların menşe ve sağlık şahadetnameleri dahi olsa geçirilmeleri memnudur. Bu takdirde ancak vagonlar veya merakibi bahriye ve emsali dahilinde transit olarak imrarlarına müsaade edilir.

Madde 37. — Hayvanları veya hayvan mevadını nakleden vagonlar, kamyonlar, gemiler, mavnalar, araba vesair vesait ve merakip, nizamnameye tevfikân sahipleri marifetiyle tathirâtı fenniyyeye tabi tutulurlar. Muayene ve mücadele baytarlarıyla baytar müdürleri ve baytar müfettişi umumileri bu tathirâtı takip ve murakabe ile mükelleftirler.

Altıncı Fası

Müşavere Heyeti ve Sağlık Zabıta Komisyonlarının Sureti Teşekkül ve Vazaifi

Madde 38. — Bulaşık hayvan hastalıkları mücadelesi İktisat Vekâletinin vazaifi asliyesindedir. Mahalli idareler dahi nizamnamesine tevfikân kendi vilâyetleri dahilinde bulaşık hayvan hastalıklarına karşı mücadelenin tatbiki ile mükellef ve mesuldürler. Ve İdarei Hususiye Bütçelerinde her sene bir mücadele faslı açılır.

Madde 39. — Bilcümle bulaşık hayvan hastalıklarının mahv ve itfası veya harekât ve münakalâtı hayvaniyenin tanzimi ile iştigal etmek ve bu hususta her türlü mukarrerat ittihazına salâhiyettar olmak üzere İktisat Vekilinin riyaseti altında Baytar Müdürü Umumisi, Müdafaai Milliye Vekâleti Umuru Baytarıye Daire Reisi, Umum Jandarma Kumandanı, İdarei Mahalliyei Vilayat Müdürü Umumisi, Sıhhiye Vekâletinden gönderilecek bir mütehasıs ile İktisat Vekili tarafından beşi tecavüz etmemek şartıyla intihap edilecek mütehasıslardan mürekkep bir sağlık müşavere heyeti teşkil olunur.

Bu heyet azasına vekâletce takdir olunacak bir hakkı huzur verilir.

Madde 40. — Vilâyetlerde valinin riyaseti altında Belediye, Ticaret ve Ziraat Odaları reisleriyle, Sıhhiye Müdürü ve Mahalli Jandarma Kumandanı, Ziraat ve Baytar Müdür veya memurları ile Encümeni Vilayat azasından bir zattan mürekkep bir hayvan sağlık zabıta komisyonu teşkil ve mukarreratı Vekâletin tasvibine arz olunur.

Madde 41. — Nizamnamei mahsusuna tevfikân laakal iki senede bir defa bir baytar kongre aktolunur.

Yedinci Fası

Mezbahalar

Madde 42. — Kanunu mahsusuna tevfikân yapılacak olan mezbahalara gelecek bilumum hayvanlar behemahal menşe şahadetnamesini haiz olmalıdırlar. Buralarda hayvan kesilmezden evvel ve sonra nizamnamesine tevfikân muayene edilir. Baytar bulunmadığı yerlerde işbu muayene belediye veya hükümet tabii tarafından icra olunur. Kurban Bayramında kurbanlık hayvanların kesilmesi işbu madde ahkâmından müstesnadır.

Madde 43. — Sıthane, inekthane ve hanlar, cambaz, arabacı ve kiracı ahırları ve menzilhane gibi toplu hayvan bulundurulmuş mahaller baytar tarafın-

dan muayene ve teftiše tabidir. Bu mahallerin üç ayda bir sahipleri tarafından fenni tathirleri mecburidir.

İkinci Kısım Hususi Hükümler

Birinci Fasıl

Hudutlarda Sağlık Zabıtası

Madde 44. — Karadan yürüyerek bilâmuayene hududu geçen veya muhtelif vasıtalarla Türkiye toprağına ithal edilmiş olan hayvanlardan ikinci maddede mezkûr hastalıklardan birisine müsab olduğu tahakkuk edenler ile hastalıktan veya sirayetden şüpheli bulunanlar, hayvanların ve hastalığın nevelerine göre aşağıda yazılı muameleye tabi tutulurlar.

A) Sığır ve mandalardan vebayı bakariye müsap olanlarla hastalıktan ve sirayetden şüpheli bulunanlar bilâ tazminat itlâf ve mahvedilir.

Müsaplarla temasa gelen domuz, koyun, keçi ve kümes hayvanları kesilerek etlerinin istihlâkine müsaade edilir. Develer ve tek tırnaklı hayvanlar fenni tathirata tabi tutulur.

B) Çift tırnaklı hayvanlardan hümmayı kılaiye müsab olanlarla hastalıktan veya sirayetden şüpheli bulunanlar bilâ tazminat itlah ve mahvedilir. Bu hastalığın trenle veya bahren gelen çift tırnaklı hayvanlarda tahakkuk etmesi takdirinde müsaplarla hastalıktan veya sirayetden şüpheli olanlar en yakın mezbahaya sevk ile kesilerek sakatları imha edilmek şartıyla etlerinin istihlakine müsaade edilir.

P) Muhtelif hayvanlardan dalak hastalığına müsap olanlar ile hastalıktan şüpheli bulunanlar bilâ tazminat itlâf ve mahvedilir. Sirayetden şüpheli olanlar işbu ikinci kısmın ikinci faslında münderiç ahkâma tabi tutulurlar.

T) Sığırlardan sâri muhiti zatürreeye müsap olanlar ile hastalıktan veya sirayetden şüpheli bulunanlar bilâ tazminat itlâf ve mahvedilir.

S) Sığırlardan âraz iraeisiyle veya tüberkülin temülüyle vereme müsabiyeti tahakkuk edenler bilâ tazminat itlâf ve etleri hakkında nizamnamesi ahkâmı tatbik edilir.

C) Sığır ve mandalardan pastorelloze olanlar ile hastalıktan şüpheli bulunanlar bilâ tazminat itlâf edilir. Sirayetden şüpheli olanlar işbu ikinci kısmın ikinci faslında münderiç ahkâma tabi tutulurlar.

Ç) Keçilerden ciğer ağrısına ve koyun ve keçi ve develerden çiçeğe müsap olanlarla hastalıktan şüpheli bulunanlar bilâ tazminat itlâf edilir. Sirayet-

ten şüpheli olanlar işbu ikinci kısmın ikinci faslında münderiç ahkâma tabi tutulurlar.

H) Beygir, ester ve merkezlerden kendilerinde ruam ve urre ârazı vazihan müşahade olanlar veya bu hastalığın mevcudiyeti fennî teamüller ile tespit edilenler bilâ tazminat itlâf edilir.

Diğerleri nizamnamesi ahkâmına tabi tutulur.

M) Beygirlerden istilâi eviyei lenfaie iltihabına müsab olanlar bilâ tazminat itlâf edilir.

D) Aygır ve kısraklardan mîtarazı cîmîya müsap olanlar bilâ tazminat itlâf edilir. Sirayetden şüpheli bulunanlardan yalnız erkekler idiş edilmek şartıyla ithal edilebilir. Kafille arasındaki idiş hayvanlar bir kayda tabi değildir.

Z) Muhtelif hayvanlardan kuduzla müsap olanlar ile bunlar tarafından ısırılanlar bilâ tazminat itlâf edilir. Diğerleri müşahade altına alınır.

R) Muhtelif hayvanlardan uyuza müsap olanlardan hastalığı ikabilî şifa olamıyacak derecede vahim olanlar bilâ tazminat itlâf edilir.

N) Domuzlardan sarî zatürree velmia hastalığına veya domuz vebasına veyahut domuz hamnesine müsap olanlar ile hastalıktan veya sirayetden şüpheli bulunanlar bilâ tazminat itlâf ve mahvedilir.

Y) Tıyurdan kolertaya, vebaya, difteri ve tifüse müsab olanlarla hastalıktan veya sirayetden şüpheli bulunanlar bilâ tazminat itlâf edilir.

İkinci Fasıl

Memleket İçinde Sağlık Zabıtası

Madde 45. — Memleket içinde vebayı bakari hüküm süren mahallerden sığır ve manda, koyun, keçi, tıyuru ehliye ile samân, ot, deri, boynuz, kıl, yün ve tüftük vesaire gibi yaş ve kuru bilcümle hayvan mevaddının ve gübrenin ihracı ve karantına devam ettikçe mezkûr mahalle sığır ve mandaların ihali memnudur. Ancak, mezbahalar kondon dahilinde kaldığı takdirde hastalığı müsait hayvanlar doğrudan mezbahaya sevk edilmek şartıyla kondon dahiline ithal edilebilir.

Madde 46. — Hasta veya hastalarla temasta bulunan bulaşık sığır ve mandaların İktisat Vekâletinin tenzip ve takdiri ile ya itlâf veyahut hastaalar tecrit edilerek diğerlerine basit usûlde ve mükerrem olmak üzere serum zenk veyahut muhtelit usûlde serum tatbik olunur.

Madde 47. — Vebayı bakari zuhur eden mahallerdeki hayvan pazar ve panayırıları seddedir. Lüzumu fennî ve mübtem hasıl olursa bu tedbirin

oivar mahallere teşmiline İktisat Vekâleti mezdur.

Madde 48. — Vebayi bakarıde kordon müddeti son telef veya itlaf tarihinden itibaren bir aydır.

Madde 49. — Sütü satılan ineklerin kâffesine tübenkülin talibiki mecburidir. Bunların müsbet Teamiül gösterenleri ve tederrün arzayı gösteren veya hastalığı tübenkülin teamiülü ile tespit olunan diğer sığırlar keşiflererek etleri hastalığın derecesine göre nizamnamesi ahkâmına tabii tutulur.

Madde 50. — Sarı zaltüneye müsâp keşiflerden kuhulle dışıçar olanların etleri mahvedilir. Kuhulle dışıçar olmıyanların ahşayı sadriyesi müsâdere olunarak etlerinin sarf ve istihlakine müsâade edilir.

Madde 51. — Ruam ve Unne arazını vazihân gösterenler ile hastalıktan şüpheli olup da fenni teamiüller ile hastalığı teyyüt edenler itlaf ve mahvedilir.

Madde 52. — İstilaî evliyei kenfaiye itihabına müptela beygirlerle uyuz müptela hayvanlar tedaviye tabiidir. Ancak tedavisi mümkün olamayacağı memur baytarın raporu ile teyyüt eden istilaî evliyei kenfaiyeyi beygirlerle uyuzlu hayvanlar İktisat Vekâletinin müsâadesiyle itlaf edilir.

Madde 53. — Martazi cimla müsap aygırlar ihşaya ve kısıraklar nizamname ahkâmına tabiidir. Ancak, hastalığı gayri kabili tedavi olduğu baytar raporu ile tespit edilen kısıraklar İktisat Vekâletinin müsâadesiyle itlaf edilir.

Madde 54. — Kuduz müptela her nevi hayvan bilâ tazminat itlaf edilir.

Madde 55. — Kuduzlu hayvanlar tarafından ısırılan veyahut kuduz şüphesi altında bulunan hayvanlar bilâ tazminat itlaf edilir. Ancak, bu gibi hayvanların itlafına sahipleri murvafakat etmezlerse masrafları kendilerine ait olmak üzere hayvanlar müsâhade altında bulundurulur.

Madde 56. — Kuduz vukuatı olan mahallerde eşhasa ait köpekler sahipleri tarafından kayıtlarına alınır. Sahipsiz ve ağızlıksız bulunan bilcümle köpekler bilâ tazminat itlaf edilir.

Madde 57. — Bu fasılda zikrolunmayan diğer hastalıklara müsâb hayvanlar hakkında nizamnamesi ahkâmı talibik olunur.

Üçüncü Kısım

Müşterek Hükümler

Birinci Fesil

Tazminat

Madde 58. — İşbu kanun ahkâmına tevfilân öldürülen hayvanların sahiplerine İktisat Vekâleti

Bütçesinden aşağıda yazılı nisbetler dairesinde tazminat verilir.

A) Hasta iken, vazihân âraz göstermiş olanların 60 ncı madde mucibince tayin edilecek kıymetlerinin yarısı.

B) Hastalık henüz ârazını vazihân gösterecek bir devirde olmayıp da bazı fenni teamiüller veya bakteriyoloji muayeneleri ile teşhis konularak öldürülen hayvanların 60 ncı madde mucibince tayin edilecek kıymetlerinin dörtte üçü.

P) Hastalıktan veya sırayetten şüpheli bulunmuşlarına binaen itlaf edilen veyahut öldürüp de fethi cesetlerinde görülmesi lazım olan afati teşrihiyenin bulunmaması veya bakteriyoloji muayenesi ile şüphe edilen hastalığa müsâbiyetleri tahakkuk etmiyen veyahut vaki suretiyle yapılan bir telkîh yüzünden telef olan hayvanların 60 ncı madde mucibince tayin edilecek kıymetlerinin tamamı.

T) Vebali bakarıden dolayı itlaf edilen müsâb veya hastalıktan veyahut sırayetten şüpheli hayvanların 60 ncı madde mucibince tayin edilecek kıymetlerinin tamamı. İşbu tazminat, en kısa müddet zarfında ve en yakın mal sandığından masarifi sairine tercihân tesviye olunur.

Madde 59. — Nizamname ahkâmı mucibince sahibine terk olunacak deri, et vesaire bedeli tazminattan indirilir ve verilecek tazminatın miktarı beher hayvan için yüz lirayı geçemez.

Müessesatı resmîye ile belediyelere ait olan veya sahipleri tarafından hastalıklı vakiyle haberi verilmemiş veyahut hastalıklı oldukları bilinerek satın alınmış olan hayvanlar için tazminat verilmmez. Kezallik ecnebi bir memlekettten getirilip, hastalığın nevine göre devri tefrih kadâr bir müddet geçmezden evvel hastalanmaları ile memlekete ithallerinden evvel hastalığı almış oldukları anlaşılan hayvanlar için tazminat verilmmez.

Madde 60. — Öldürülen hayvanların kıymeti, mahalli rayiç üzerinden kazâ dahilinde istimlakât için Meclisi Umumice tespit edilen hakem listesinde isimleri mevcut zevat meyanından Belediye Heyetlerince tefrik edilecek ehli hibrte ile baytar memurundan müteşekkîl üç kişilik bir komisyon tarafından takdir olunur.

Bu komisyonun takdir ettiği tazminat iktidir. Ancak tarafeynin mahkûmeye muracaat hakları iktidir. Komisyon tarafından takdir olunan kıymetle dair üç nüsha zabut vartağıst tanzîm olunarak birisi hayvan sahibine verilir.

İkinci Fasıl
Cezai Hükümler

Madde 61. — Dördüncü maddede muharrer yazılı mecburiyet ihlâfına olanak hükümetin irtae etmiş olduğu mahallerin yayrı yerlerinden Türkiye'ye hayvan veya hayvan mevaddı ithal veya bunları Türkiye'de ihraç edenler veyahut altıncı maddede yazılı olup, ne'idedilmesi lazım gelen hayvanları ithal edenler bir aydan üç aya kadar hapis veya otuz liradan doksan liraya kadar cezayı nakdi ile cezalandırılır. Eğer bu keyfiyet sırf kayıtsızlıktan ileri gelmiş ise bu cezanın yarısı indirilir.

Madde 62. — Beşinci maddede yazılı şahadetnameleri sahte olarak yapanlar, veya hakiki bir şahadetnameyi tahriif edenler veyahut bu kabili evraki kullananlar ile hayvanlara ve hayvan mevaddını ihtiva eden kaplara konmuş olan işaret ve damgaları kasti menfaat ile değiştirmiş olanlar iki aydan sekiz aya kadar hapsedilirler.

Hakikata gayrı muvafık olarak menşe ve sağlık şahadetnamesi verenler ve bulaşık hayvanlar ile hayvan mevaddının hastalıktan salim olduklarını bilerek tasdik eden memurlar dört aydan bir sene kadar hapsedilirler.

Madde 63. — Yedinci ve 21 nci ve 45 nci maddeler hükümlerine muhalif harekette bulunanlar ile kordon altına alınmış olan mahallerden hayvan ve hayvan mevaddı çıkarıcılar ve bulaşık veya şüpheli hayvanları yekdiğerinden tefrik için selâhiyattar memurların verdikleri emirlere muhalefette bulunanlar ve bulaşık hayvan hastalığını gizliyenler iki aydan altı aya kadar hapis ile veya yetmiş liradan 400 liraya kadar ağır cezayı nakdi ile veyahut bu cezaların her ikisiyle cezalandırılır.

Madde 64. — Dokuzuncu, onuncu ve on altıncı maddelerde yazılı mecburiyetleri makbûl bir mazere-te müstenit olmıyarak yirmi dört saat içinde ifa etmeyenler bir haftadan bir aya kadar hafif hapis ile yahut on liradan kırk liraya kadar hafif cezayı nakdi ile cezalandırılır. Eğer bu mecburiyete muhalefet on altıncı madde de yazılı kimseler tarafından vaki olmuşsa cezai nakdiden başka bir aydan bir seneye kadar meslek ve sanatın tatili cezası da hükmedilir.

Bulaşık hayvan hastalığını ihbarda özürsüz olarak yirmi dört saatten fazla gecikenler bir aydan üç aya kadar hapsolunur.

Madde 65. — 24, 25, 33, 35, 36, 37, 43 nci maddeler hükümlerine muhalif harekette bulunanlar on liradan otuz liraya kadar hafif cezayı nakdi ile cezalandırılır.

Madde 66. — İşbu kanunda yazılı memnu fiiller hakkında selâhiyettar memurlar tarafından tanzim olunacak zabıt varakaları hilâfi sabit oluncaya kadar muteberdir.

Üçüncü Fasıl
Müteferrik Hükümler

Madde 67. — İşbu kanunun tatbiki ahkâmı için bir hayvan sağlık zabıtası nizamnamesi yapılacaktır.

Madde 68. — Bu kanunun mevki tatbik vaz'ından mukaddem mer'i olan hayvan sağlık zabıtasına müteallik kanunlar mülgadır. Ancak zabıtai sıhhiyei hayvaniye rüsumuna dair elyevm mer'i tarifinin tatbikine devam olunur.

Madde 69. — Bu kanunun ahkâmı neşrinden üç ay sonra tatbik olunur.

Madde 70. — Bu kanun hükümlerinin icrasına İktisat, Adliye, Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

